

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Башкортостан
МКУ «Отдел образования администрации городского округа г. Стерлитамак РБ»
Муниципальное автономное общеобразовательное учреждение
«Средняя общеобразовательная школа № 29»
городского округа город Стерлитамак Республики Башкортостан

РАССМОТРЕНО
на заседании ШМО
учителей
родных языков,
Руководитель ШМО
А.А. Худайбердина
Протокол
№ 5 от 29.08 2023 г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора
МАОУ «СОШ № 29»
городского округа
г. Стерлитамак РБ
О.В.Калашникова
от 30.08 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО
Директор
МАОУ «СОШ № 29»
городского округа
г. Стерлитамак РБ
Д.С. Богатырев
Приказ
№ 477 от 30.08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родная (башкирская) литература»

для обучающихся 5-9 классов

г. Стерлитамак, 2023 г.

АҢЛАТМАЛЫ ЯЗЫУ

Төп дөйөм белем биреүзең 5-9-сы класстар өсөн «Туған (башкорт) эзэбиэте» предметының якынса эш программаһы түбәндәге норматив-хокуки документтар нигезендә төзөлдө:

- 1) Рәсәй Федерацияһы Конституцияһы;
- 2) 2012 йылдың 29 декабрәнде кабулителгән 273-ФЗ номерлы «Рәсәй Федерацияһында мәғариф тураһында» Федераль закон (төзәтмәләр һәм өстәмәләр менән);
- 3) Рәсәй Федерацияһының 1991 йылдың 25 октябрәнде кабулителгән «Рәсәй Федерацияһы халыктары телдәре тураһында» 1807-1-се закон (төзәтмәләр һәм өстәмәләр менән);
- 4) Төп дөйөм белем биреүзең федераль дәүләт белем биреү стандарты (2021 йылдың 31 майында РФ Мәғариф министрлығының 287-се бойороғо менән расланған);
- 5) Төп дөйөм белем биреүзең өлгөлө база белем биреү программаһы (Дөйөм белем биреүзең Федераль мәғариф-методик ассоциацияһы карары менән расланған, 2022 йылдың 18 мартындағы 1/22-се протокол);
- 6) Өлгөлө белем биреү программаһы (Дөйөм белем биреүзең Федераль мәғариф-методик ассоциацияһы карары менән 2020 йылдың 2 июнендә расланған (протокол № 2/20)).

Программа туған башкорт телен белмәгән һәм һөйләшкән уқыусылар өсөн тәғәйенләнгән.

Программа федераль дәүләт белем биреү стандарты методикаһы буйынса система-эшмәкәрлек алымына нигезләнгән.

«Туған (башкорт) эзэбиэте» программаһына дөйөм характеристика

«Туған (башкорт) эзэбиэте» предметы гуманитар белем биреүзең структур өлөшө буларак карала, шуға күрә курстың йөкмәткеһе башкорт

әзәбиәтен дә, башкорт халкының тарихын һәм мәзәниәтен, гөрөф-ғәзәттәрен, традицияларын өйрәнәүзе лә күз уңында тотә.

Туған (башкорт) әзәбиәтенән программа календарь план нигезендә төзөдө (йыл, вакыт, даталар). Программаға башкорт халык ижады өлгөләрә, башкорт әзәбиәте менән бер рәттән татар, казак һәм рус әзәбиәте әсәрзәрә лә индерелде.

Предметты дөйөм белем бирәү системаһына индерәү башка гуманитар дисциплиналар менән дә («Туған (башкорт) теле», «Тарих» һәм башка дисциплиналар) йөкмәткелә бәйләнештәр ярзамында тәмин ителә.

Программа әзәбиәттә һәм мәзәниәттә бергә өйрәнәүзе күз уңында тотә, уларзы башкорт халкының үзенсәлеклә менталитетын тәмин итеүсә кабатлаусы рухи мирас итеп карай. Программа тыуған әзәбиәттәң белем бирәү мөмкинлектәрән тормошка ашырыуға, туған әзәбиәткә, мәзәниәткә ихтирам уятыуға, туған халыктың тарихы менән таныштырыуға йүнәлтелгән.

Укыу өсөн текстар башкорт ауыз-тел ижадының сағыу өлгөләрә (әкиәттәр, эпостар, кобайырзар, халык йырзары, легендалар, мәкәлдәр, йомактар), башкорт фантастикаһы, башкорт халкының тарихына, мәзәниәтенә, йәшәйешенә, төбәк тәбиғәтенәң үзенсәлектәрәнә кағылышлы әзәби һәм публицистик текстар һайлап алынды. Авторзарзың биографиялары менән таныштырыу за күз уңында тотолә.

Әзәби текстарзы һайлағанда, иң тәүзә уларзың гуманистик йөкмәткелән, художество киммәтен, укыусының шәхесенә ыңғай йоғонто яһәу мөмкинлеген исәпкә алынды. Программаның нигезен башкорт әзәбиәтенәң киң билдәлә әсәрзәрә тәшкил итә. Милли менталитетты сағылдырған, халык тарихын һәм мәзәниәтен һүрәтләгән әсәрзәрә программала мөһим урын биләй.

Рус телендә белем алыусы башкорт балалары башкорт әзәбиәтен тематик, тарихи-хронологик принцип нигезендә өйрәнә. Был процесс туған телдә өйрәнәү менән тығыз бәйләнештә башкарыла. Предметты өйрәнәү

барышында укылған текстарзағы лингвистик күренештәрзе (ижади. язма эштәр, тексты һәм картинаны сағыштырыу, музыкаль әсәр, проект эштәрә һ.б.) табыу, аңлатыу буйынса эштәр башкарыу күз уңында тотола.

Программала гуманитар циклдың башка дисциплиналары менән предмет-ара бәйләнештәр, максатлы һәм йөкмәтке осраклылығын, шулай ук билдәле бер күренештәрзе өйрәнәү барышында аутентик материалды кулланыузың ойштороу формалары иҫәпкә алына.

Башкорт әзәбиәтен өйрәнәүзе кластан тыш сараларза ла тормошка ашырырға мөмкин (тасуири укыу конкурстары, языусылар менән осрашыузар, тыуған якты өйрәнәү музейзарына сәйәхәттәр һ.б.).

«Туған (башкорт) әзәбиәте» укытыузың төп максат һәм бурыстары

«Туған (башкорт) әзәбиәте»нән белем бирәүзең максаты - башкорт әзәбиәтенәң (мәзәниәтенәң) рухи-әхлаки киммәттәрә, Рәсәй халыктарының башка милли әзәбиәттәрәе (мәзәниәттәрәе) киммәттәрә менән танышыу аша шәхестә тәрбиәләү һәм үстәрәү; укыусыларзың эстетик зауығын, ижади һәләттәрән үстәрәү, уларзың дөйөм укыу мәзәниәте һәм нәфис әзәбиәт үзәнсәлектәрә тураһындағы фекерзәрән формалаштырыу.

«Туған (башкорт) әзәбиәте» предметын укытыузың бурыстары:

- Башкортостандың берзәм тарихи-мәзәни мөмкинлегә шарттарында башкорт халкының әзәби мирасы менән таныштырыу, республиканың бөтә халыктары мәзәниәттәрә менән диалог булдырыу;
- тарихи, мәзәни, әхлаки, эстетик киммәттәрәзе быуындан быуынға тапшырыуза тыууған башкорт әзәбиәтенәң ролен аңлатыу;
- башкорт әзәбиәтенәң һәм милли тарихтың үз-ара бәйләнәшен асыклау, башкорт халкының матди һәм рухи мәзәниәтен туған әзәбиәттә сағылдырыузың конкрет милли формаларының төрлөлөгө тураһындағы фекерзәр формалашыуы;

– Башкортостан һәм Рәсәй Федерацияһының башка халыктары әзәбиәттәренән, үз-ара йоғонтоһо, төрлө әзәби бәйләнештәр тура һында белем алыу;

– башкорт әзәбиәтенә һалынған мезәни-әхлаки белемдәрзе үзләштерәү; укылғандар тураһында фекерйөрөтә һәм баһалай беләү, улар буйынса язма текстар төзөргә өйрәнәү;

– көндәлек тормошта һәм белем алыу процесында башкорт әзәбиәте әсәрзәре менән аралашыу тәжрибәһен формалаштырыу;

– башкорт әзәбиәте әсәрзәрен укыузың өстөнлөгөн билдәләү һәм укыу буйынса үз аллы планлаштырыу тәжрибәһен туплау;

– донъяны танып беләүзе, кеше менән йәмғиәт араһындағы мөнәсәбәттәрзе аңлау, күп яклы диалог сараһы буларак башкорт әзәбиәте әсәрзәрен системалы рәүештә укыу тәжрибәһен формалаштырыу;

– төрлө мәғлүмәт сығанактары менән эшләү осталығын үстәрәү, интернеттан эзләү, унаналынған материалдарзы анализларға өйрәтәү;

– әсәрзәрзәкүтәрелгән проблемаларзы һәм уларзың художестволы хәл ителешен, авторзың позицияһына аңлатма бирәү һәм сәнғәт әсәрзәрен, уларзың фрагменттарын, образдарын һәм проблемаларын үз-ара, шулай ук башка сәнғәт әсәрзәре менән сағыштырыу нигезендә улар буйынса үз карашын формалаштырыу;

– тарихи-әзәби процесс тураһында фекерзәр формалаштырыу өсөн; кәрәкле мәғлүмәтте төрлө сығанактарзан эзләү, уларзы тәнкитле һәләтен үстәрәү.

«Туған (башкорт) әзәбиәте» программаһының төп йөкмәткеһе

«Туған (башкорт) әзәбиәте» курсының йөкмәткеһе түбәндәге принциптар менән билдәләнә.

1. «Туған (башкорт) әзәбиәте» программаһының нигезен башкорт әзәбиәтенә һәм мәзәниәтенә милли үзенсәлектәрен кәүзәләндәргән башкорт язуларының әсәрәре тәшкил итә.

2. «Туған (башкорт) әзәбиәте» укыу программаһына хәзәрге заман авторларының башкорт әзәбиәтенә һәм мәзәниәтенә милли традицияларын дауам иттерәүсә, хәзәрге заман укыуына яқыныраҡ һәм аңлайышыраҡ булған әсәрәреиндерелде.

Проблемалы-тематик бүлектәрүз-ара тығыз бәйләнештә. Бүлектәрәсендә башкорт әзәбиәте үсәше хронологияһы һаклана. Һәр бүлектә башкорт халык традицияларының милли һәм мәзәни үзенсәлектәренә кағылышы әсәрәре менән бергәбашкортмилли байрамдары: һабантуй, кәкүк сәйе һәм милли рух көсә, игелек, шәфкәтлелек кеүек төшөнсәләре сағылдырған әсәрәре индерелде.

Әзәби әсәрәре менән берлектә һынлы сәнғәт, музыка, кино, театр әсәрәре лә милли үзенсәлектә күренештәрәре, бәйләнештәрәре күзәтергә мөмкинлек бирә (башкорт мәзәниәтендә сәнғәт диалогы). Ошо дөйөм принциптарға ярашы 5-9-се кластар өсөн программа егерме һигез проблема-тематик бүлектәргә бүленә:

5-се клас

- «Көз»;
- «Кыш»;
- «Яз»;
- «Йәй»;

6-сы класс

- «Укыу — белем шишмәһе»;
- «Узған ғүмер-калған хәтер»;
- «Төнъяк амурзари»;
- «Уралып яткан Уралтау»;
- «Башкорт халык ғөрөф-ғәзәттәре»;
- «Башкорттар киттеһуғышка»;

- «Башкортостандың халык шағирзары һәм языусылары»;

7-се клас

- «Боронғонан аманат»;
- «Дуслыкта һәм берзәмлектә көс»;
- «Ап-ак карзар яуа»;
- «Ғәзиздәрзән ғәзиз әсәйзәр!»;
- «Их, күңелле яз килә!»;

8-се клас

- «Мәктәп — белем шишмәһе!»;
- «Көз - хезмәтһәм муллыҡ мизгеле»;
- «Укытыусы – ниндәй гүзәлисем»;
- «Салауат батыр ир ине»;
- «Кыш»;
- «Данлы һәм шанлы йылдар»;
- «Шаулап гөрләп яз килә»;
- «Тыуған ерем — минең Уралым»;

9 – сы класс

- «Тере шишмәләр»;
- «Кендегемде киҫкән ер»;
- «Данлы тарих»;
- «Батыр һәмтоғро ат»;
- «Еңеү көнө».

Һәр бүлектә темаһына һәм проблемаһына ярашлы әсәрзәр тупланды, шулай ук Рәсәй халыктары әзәбиәтенән өлгөләриндерелде.

Программадонъя нәфис әзәбиәтен үстереүгә зур өлөш индергән һәм туған һәм рус телендә язған билдәле милли языусыларзың әсәрзәрен үз әсенә ала. 5-се һәм 6-сы кластарза башкорт халык ижадын өйрәнгәндә милли фольклорға: мәкәлдәргә, әйтемдәргә, әкиәттәргә мөрәжәғәт ителә. Һәр милләттең тыуған ере тураһында әсәрзәре бар. Укытыусыбалаларзаүзтөйәгенә, халкына, уныңтарихына,мәзәниәтенә,

гөрөф- гәзәттәренә һөйөү тәрбиәләү максатында күп милләтле илебезҙең төбәктәрендә йәшәп ижадиткән үзенә эш программаһына индерә ала.

«Туған (башкорт) әҙәбиәте» программаһының урыны

Төп дөйөм белем биреүҙең федераль дәүләт белем биреү стандартына ярашлы, «Туған тел»; һәм «Туған әҙәбиәт» предметы индерелә һәм уҡыу өсөн мотлак булып тора.

«Туған (башкорт) әҙәбиәте» өйрәнеү өсөн 170 сәғәт бүленә — һәр класта 34 сәғәт (аҙнаһына 1 уҡыу сәғәте):

- 5 - се класта - 34 сәғәт (аҙнаһына 1 сәғәт, 34 уҡыу аҙнаһы);
- 6 – сы класта -34 сәғәт (аҙнаһына 1 сәғәт, 34 уҡыу аҙнаһы);
- 7- се класта -34 сәғәт (аҙнаһына 1 сәғәт, 34 уҡыу аҙнаһы);
- 8 - се класта -34 сәғәт (аҙнаһына 1 сәғәт, 34 уҡыу аҙнаһы);
- 9 – сы класта - 34 сәғәт (аҙнаһына 1 сәғәт, 34 уҡыу аҙнаһы).

Уҡыу йорто уҡыу планының өлөшөтәре иҫәбенә уҡыу предметын өйрәнеү өсөн бүленгән сәғәттәр һанын үз аллы арттырырға хоҡуҡлы.

«ТУҒАН (БАШКОРТ) ӘЗӘБИӘТЕ» УКУУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЙӨКМӘТКЕҢЕ

5-се клас

1-се бүлек. Көз.

Башкорт халык ижады. Әкиәттәр. Башкорт халык әкиәттәре «Әминбәк», «Акъял батыр».

Әзәбиәт теорияһы: халык ижады төрзәре, ауыз-тел ижады. Әкиәт жанры тураһында төшөнсә.

Тыуған ил, тыуған төйәккә инлектәр. арналған әсәрзәр. Т. Ғәниева. «Уралиә тигән ил». С. Муллабаев «Шатлыклы иртә». Б. Бикбай. «Туған тел». А.Йәғәфәрова «Якшылык». Н. Әминева «Тыуған ер». «Башкортостан таузары» (белешмә). «Тыуған ер» (кобайр). Ф. Рәхимғолова "Мин – Башкортостандан!". Ә.Вахитов«Акһакал васыяты». Р. Ниғмәти. «Йәмле Ағизел буйзары». Ғарипов Р. «Торналар». Б. Ноғоманов. «Йәйбикәменән Көзбикә» («Йылбабайзыңдүрт кызы» әкиәтенән өзөк). Иҫәнғолов. Ф. «Йылмайыу». Ғ. Хисамов. «Акъяурын сал бөркөт».

Әзәбәбиәт теорияһы: Сағыштырыу, синоним, антоним, омоним тураһында төшөнсә.

2-се бүлек. Кыш

Башкорт ауыз-тел ижадында (мәкәлдәр, әйтемдәр, йомактар). Башкорт халык йырзары. Түбәнге кластарза алынған белемдәрзе кабатлау һәм тәрәнәйтеү.

Әзәбәбиәт теорияһы: Мәкәлдәр, әйтемдәр, йомактарға төшөнсә

Кышкы тәбиғәт тураһындағы әсәрзәр. Әлибаев С. «Кыш». Н. Мусин. «Коралайзар». Әхмәдиев В. «Кышкы урманда».

Әзәбәбиәт теорияһы: Хикәйә тураһында төшөнсә

Башкорт халык әкиәттәре. «Камыр батыр», «Кәмән менән Сәмән, картуф сәскән Сәлмән».

3-сө бүлек. Яз

Яз һәм язғы эштәр (башланғыс кластарза алынған белемде кабатлау һәм тәрәнәйтеү) тураһында әсәрҙәр. Р. Назаров "Яз килә". Хисмәтуллин З. «Сыйырсык». С. Әлибаев «Яззы кем алып килгән?» М. Кәрим. «Һеңлемден төшө». К. Даян. «Торналар».

Әзәбиәт теорияһы. Йәнләндереү. Фразиологик берәмектәр.

Башкортостан коштары. Б. Ноғоманов. «Карһылыу менән Язһылыу».

Еңеүселәр. А. Иғнбаев «Еңеү көнө». К. Мәргән. «Курайсының үлеме». Р. Ниғмәти. «Еңеүселәргә дан!»

Мәсәлдәр. М. Ғафури. «Һарыкты кем ашаған?» Л. Толстой. «Ике иптәш».

Әзәби теория: Мәсәл һәм аллегория тураһында төшөнсә.

4-се бүлек. Йәй

Йәйге көндәр көтә. З. Муллабаев. «Йомарт йәй». З. Хисмәтуллин «Урман кунағы». С. Ағиш. «Турыкай».

6-сы класс

1-се бүлек. Укыу — белем шишмәһе

Ә. Әхмәт-Хужа «Алмаш үсә». У. Кинйәбулатов. Укытыусыма. Дәүләтбирдина Т. «Мизгелдәр».

2-се бүлек. Узған ғүмер – калған хәтер

Минең йырым — Башкортостан! З. Бишева «Башкортостан». Р. Ғарипов "Дан һиңә, дан, Башкортостан!" Ф. Туғызбаева. «Әй язмышым минең – Башкортостан!». С. Бабич. «Башкортостан». Ғ. Хөсәйенов «Мөкәддәс».

Тыуған ер тарихы. Н. Нәжми "Һинең һиндәй улыңмын мин?" Ә. Усманов. «Башкорттарзың хәрби хезмәте». Ғ. Хөсәйенов «Рудасы Исмағил Тасим улы». Т. Карамышева «Малайзар». Л. Толстой. "Кешегә күпме ер кәрәк". Ә. Хәкимов «Езеүкәй яһында» ("Һауыр кумта" романы буйынса).

Әзәбиәттә азатлық хәрәкәте теманы. Башкорт ихтилалдары.

Салауат Юлаев. Башкорт әзәбиәтендә башкорт ихтилалдары теманы.
М. Изелбаев «Хушлашыу». Р. Бикбаев «Салауат кылысы». С. Злобин.
«Салауат Юлаев». Ғ. Ибраһимов. «Сапкын».

3-сө бүлек. Төньяк амурзаны

Башкорт әзәбиәтендә 1812 йылғы Ватан һуғышы теманы. Рус-француз һуғышы тураһында бәйәттәр. Я. Хамматов «Төньяк амурзаны». Каһымтурә (1812 йылғы Ватан һуғышында башкорт полктары башлығы тураһында легенда).

Әзәбиәт теорияһы: Бәйәттәрттураһында төшөнсә

4-се бүлек. Уралып яткан Уралтау

Буракаев Д. «Урал таузаны» (мәғлүмәт). Башкорт халык йыры «Урал».

Бикбаев Р. Уралыма. Я. Хамматов. «Самородок».

5-се бүлек. Башкорт йолалары

Тәбиғәт менән берзәмлектә. А. Кобағошов. «Карға буткаһы тәмлемә?»

Карамышева Т. Т. «Кәкүк сәйе». С. Агиш. «Кунак һәм намыс».

Ф. Туғызбаева. «Һыу юлы».

6-сы бүлек. Башкорттар китте һуғышка

Башкорт халкы геройзаны. Я. Хамматов. «Башкорттар китте һуғышка»

К. Даян. «Шайморатов генерал».

Ә. Бикчәнтаев «Бөркөт һауала үлә».

Р. Насыров «Ил балаһы -Шәкирйән».

Башкорт халык ижады.

Башкорт ауыз-тел ижады. Әкиәттәр «Урал батыр», «Алдар менәншайтан».

Көләмәстәр (анекдоттар).

Әзәби мирас. Кол-Ғәли. «Йософ киссаһы».

«Кармасан менән Сәрмәсән».

Үткән һәм хәзерге

С. Юлаев. «Бүгәсәүгә кушылып, ир-батырға куш булып», «Карабай менән Сарыбай».

М. Акмулла. «Нәсихәттәр» .

Сәсәндәр ижады. «Һабрау», «Кобағош сәсэн», «Байык сәсэн».

Әзәбиәт теорияһы. Архаизмдар, неологизмдар, варваризмдар тураһында төшөнсә.

7-се бүлек. Башкортостандың халык шағирҙары һәм языусылары

Башкортостандың халык шағирҙары. М. Ғафури (*биографик мәғлүмәт*).
"Бир кулыңды!"

М. Кәрим (*биографик мәғлүмәт*). "Өсөнсө көн тоташ кар яуа".

Р. Ғарипов (*биографик мәғлүмәт*). «Аманат» (*кобайрзан өзөк*). Р. Бикбаев (*биографик мәғлүмәт*). «Халкыма хат».

Башкортостандың халык языусылары

З. Биешева (*биографик мәғлүмәт*. «Сынаяк уйнатыу»
("Кәмһетелгәндәр" романынан өзөк).

Ә. Хәкимов (*биографик мәғлүмәт*). «Сәләх карт» ("Туй" хикәйәһенән)

7-се класс

1-се бүлек. Боронғонан аманат

Халык әкиәттәре. Башкорт ауыз-тел ижады. Хайуандар тураһында әкиәттәр. «Етем төлкө». Тылсымлы әкиәттәр. «Алтын алма». Батырҙар тураһында әкиәттәр. «Алып Батыр». Көнкүреш әкиәттәре. «Алтын тамсы», «Һаранбай менән Зиннәт ағай».

Әзәбиәт теорияһы: Аллегория, гипербола һәм литотҒатураһынды төшөнсә.

Халык хикәйәләре. Боронғо ырым-ышаныуҙарға нигезендә тыуған хикәйәләр «Етегән йондоз». «Ай менән Зөһрә». «Сыңрау торна».

Башкорттардың килеп сығышы тураһында хикәйттәр. Үсәргән. (Үсәргән ырыуы башкорттарының килеп сығышы тураһында легенда). «Ырғыз», «Йөрәктау.

Топонимик хикәйәләр. «Ямаш һәм Йомаш ауылдары», «Мәмбәт ауылы тарихы». Ауылдар тарихы.

Тарихи хикәйәләр. «Биксура», «Бошман-Кыпсак батыр».

Тормош-көнкүреш хикәйәләре. «Ғилмияза», «Зөлхизә».

Әҙәбиәт теорияһы: Легенда һәм риүәйәттәргә төшөмсә..

2-сөбүлек. Дуслыкта һәм берҙәмлектә — көс!

Тарихи йырҙар. Тыуған ил һәм халыктар дуслығы тураһында йырҙар. «Урал» (вариант), «Йәйләүек».

1773—1775 йылдарҙағы Пугачев ихтилалы тураһында йырҙар. «Салауат» (вариант). «Оло юл» (вариант).

1812 йылдағы Ватан һуғышы тураһында йырҙар. «Эскадрон», «Любизар».

Кантондар тураһында йырҙар. «Колой кантоны», «Абдулла Ахун».

Каскындар тураһында йырҙар. «Буранбай», «Бейеш».

Көнкүреш йырҙары. «Зөлхизә», «Ғилмияза».

Такмактар. «Кармасан һәм Сәрмәсэн» («Һуңғы һартай» әсәре буйынса).

Ноғман Мусин “Тайғак басма”, Р. Байбулатов “Һарыбай”

Гүзәл илем! Бикколов Ш. «Урман...».

М. Ғафури. «Гөлдәрбаксаһында». Ж. Кейекбаев (биографик белешмә). «Оморзак олатай», «Туғандар һәм таныштар» (романдан өзөк).

Балалар уйыны. «Соҡор туп» (белешмә).

Башкорт милли кейеме. (белешмә).

Игебаев А. "Онотманым һине ауылым!" М. Кәрим. «Кайын япрағы тураһында»

3-сөбүлек. Ап-ак қарҙаряу!

К. Кинйәбулатова. «Һаумы, ак қыш!». С. Алибай. "Матур көн".

Ғ. Тукай. «Ер йоқоһо». Ә. Әһлиуллин. «Бизәкле сана»

Ватанды һаклаусылар. Р. Шәкур. «Һакта тора илдең улдары». Ф. Акбулатова (биографик белешмә). «Атай икмәге».

В. Исхаков. «Кеше күнеле — тәрән дарья».

А. Баһуманов (биографик мәғлүмәт). «Юламан» «Кайза һин, генерал?» әсәре буйынса))

4-се бүлек. Ғәзиздәрзән, ғәзиз әсәләр!

Ғ. Зәйнәшева " Ыйрлайым әсәйем тураһында "

З. Алтынбаева «Әсә һүзе».

Ф. Исянғолов. (Биографик белешмә) «Бер йомғак май ».

Ә. Бикчәнтәев «Яраланған бүре күззәре».

Г. Якупова (биографик мәғлүмәт). «Мейес әбей».

Н. Игезйәнова «Өйрөлмәк»

5-се бүлек. Их, күнелле яз килә!

Р. Ниғмати. «Яз килде, яз!». М. Йәлил. «Йырзарым» М. Гафури .«Болон»

Х. Назар. «Йәйге йәшен».

Тыуған ерзең ауазы.Һ.Дәүләтшина (биографик мәғлүмәт). «Айбикә».

Ю. Ухсай. «Болоттар». К. Аралбай. «Башкорт теле».

М. Кәрим. «Әскәт Искәндәре» ("Озон-озак бала сак" повесынан өзөк).С.

Әлибай. «Ямғыр теләү»

8-се клас

1-се бүлек. Мәктәп — белем шишмәһе!

Белемгә юл. С. Әлибаев «Мәктәп юлы!». Н. Мусин. «Һабак».

2-се бүлек. Көз - эш һәммуллык мизгеле.

Икмәк — илдең байлығыР. Ханнанов «Икмәк кәзере».

Р. Өмөтбаев «Әмир баһыуы»».

Әзәбиәт . Композицияға төшөнсә

3-сөбүлек. Укытыусы — һиндәй гүзәл исем!

Мөңгелек һөнәр. Р. Ғарипов. Укытыусыма. Р. Шаммас. «Күперһез йылғалар».

4-себүлек. Салауат батыр ир ине

Салауат Юлаев халыкхәтерендә. Ф. Рәхимғолова «Салауат». Т. Дәүләтбирзина «Салауат рухы». Кузбеков Ф. «Яу ораныбит һин, Салауат!». Я. Хамматов. (биографикбелешмә) «Салауат».

5-себүлек. Кыш

Кышкы пейзаж. Ш. Бабич (биографик мәғлүмәт). «Кышкы юлда».

Б. Рафиков. (биографик белешмә) «Бүреләр».

И. Теләүмбәтов «Моралым таңы». О. Перовская «Мишка».

6-сыбүлек. Данлы йылдар, шанлы йылдар

Еңеүгә юл. М. Кәрим. «Үлмәсбай».

Н. Ғәлимов. «Яузан кайткан курай».

Р. Өмөтбаев «Башкорттар китте һуғышка».

Әзәбиәт теорияһы: Лирик-эпик поэмаларзың үзенсәлектәре

Психологизм күренешеВ. Шукшин. «Кайғы». Х. Назар. «Өс һүз».

М. Ямалетдинов «Иман». З. Ғәлимов«Ялан сәскәләре»

7-се бүлек. Шаулап-гөрләп яз килә!

Әсәйем –күңел кояшым.Ш. Бикколов (биографик мәғлүмәт). «Әсәйемден кәңәштәре».Т. Ғиниәтуллин «Әсә һәм бала»

. Язғы хикәйәләр. Р. Ғарипов «Язғы йыр». З. Ураксин «Алмағас». Р. Сафин «Тол катындар һәм аякһыззар бейеүе»

8-себүлек. Тыуған ерем - Уралым

Тыуған ер байлығы. К. Аралбай «Ете һүз ер тураһында». Б Бикбай. «Ер». Ж. Кейекбаев. «Урал тураһында кобайыр». Н. Мусин. «Һуңғы алыш». М. Уразаев «Ез курай ». А. Йәғәфәрова «Кескәй шишмә». Ф. Рәхимғолова Ф. «Бал корто һәмкүбәләк». Ш. Янбаев. «Дегәнәк». Р. Солтанғәрәев «Һуңғы һунар». Ә.Хәметдинова «Йәшел дарыухана».

9- сы класс

1-се бүлек. Тере шишмэләр

Туған телем. Р. Ғарипов «Тел». Б. Бикбай. «Тере шишмэләр». Р. Мифтахов «Мираҫ». Т. Карамышева «Һүз». И. Хәлимов «Төнгө моң».

2-себүлек. Кендегемде кишкән ер

Р. Мифтахов «Күрзем һине». К. Шафикова «Тыуған як». И. Абдуллин. "Үз яғыма кайтһам". Х. Туфан. «Кыр каззари». З. Вәлиди Туған «Тыуған төйәгемдә» ("Хәтирәләр" китабынан)

Нәзәкәтле тәбиғәт. М. Әбсәләмов «Йомағужа тирәктәре». Ф. Акбулатова «Тәбиғәт беззең ярзамда мохтаж» (мәғлүмәт).

А. Ғарифуллина «Гөрләүек». З. Алтынбаева «Балан». Башкорт эзәбиәтендә экологик проблемалар. Д. Шәрәфитдинов. «Йылғабағыры»

Ф. Ғазин «Кыраутейһен әйзә..». М. Кәрим. «Айыу мажаралары».

В. Ғүмәров «Башкорт халык медицинаһында дарыу үсемлектәре».

Р. Каһир. «Алтын тамыр». К. Аралбай. «Янғантуу».

Әзәбиәт теорияһы: Әзәби төрзәртураһында төшөнсә (эпос, лирика, драма).

3-сөбүлек. Данлы тарих

Үткән быуын кәңәштәре

Бейеш Ә. «Башкорт халкының азатлык өсөн тарихы».

Ш. Бабич. (биографик белешмә) «Халкым өсөн».

Б. Рафиков. «Һөйәнтүз фажиғәһе».

Г. Хисамов (биографик белешмә) «Алдар менән Тәфтиләү».

Әзәбиәт теорияһы: Роман жанры тураһында төшөнсә

Тарихи-әзәби комарткылар буларак башкортшәжәрәләре.
Юрматыырыуы шәжәрәһе.

«Байык сәсәндең Салауат батырға әйткәне». Ш. Юлаев. «Яу».

М. Акмулла. «Инсафлык»

4-себүлек. Батыр һәм тоғро ат

С. Ярмуллин «Башкорт аты». Т. Ғиниәтуллин «Буян».

Р. Өмөтбаев «Ғилмишәриф» («Атлы башкорт» повесы буйынса).

Ғ. Вәлиуллин (биографик мәғлүмәт). «Кәлғә хужаһы һәм тоткон».

Әзәбиәт теорияһы: Повестьтураһында төшөнсә

Күңелле уйындар һәм ярыштар. Байрамдарыбыз тарихынан.

З. Әминев «Башкорт һабантуйы». Д. Мәһәзиев «Науруз байрамы».

Курай моңомилләт тарихында М. Ямалетдинов Мираҫ Ш. Бабич.
«Курайкайға». К. Аралбай. «Мәшһүркурайсы».

Р. Солтангәрәев (биографик мәғлүмәт). «Ишмулла курайсы».

А. Айтқолов (биографик мәғлүмәт)

Әзәбиәт теорияһы: Әзәбиәт гилеме тураһында төшөнсә

.Ватанды һаклау. Мифтахов Р. «Калкан». Назаров Р. «Һалдат». Р.
Хисаметдинова «Малайзар армияға китә». М. Ямалетдинов «Һалдат
итектәре». И. Кинйәбулатов Бородино. Ә Үтәбаев. «Һакмар аға бит».

Н. Асанбаев (биографик белешмә) «Кызылпаша»

5-се бүлек. Еңеү көнө

Ә. Моратов. «Тере хәтер». Р. Мифтахов «Бозлокуз». Н. Нәжми
(биографик белешмә). " Кайтманығыз тыуған ерегеҙгә".

Йәлил М. "Ышанма". А. Мәһәзиев. «Еңеү менән кайткан»

Й. Кейекбаев. «Зөбәй Үтәғолов».М. Кәрим. «Малайзар».Ш. Янбаев. «Йәнекәйкарт».

Әзәбиәт теорияһы: Әзәби процесс тураһында төшөнсә.

«ТУҒАН (БАШКОРТ) ӘЗӘБИӘТЕ» БЕЛЕМ БИРЕҮ ПРЕДМЕТЫН ТӨП ДӨЙӨМ БЕЛЕМ БИРЕҮ КИМӘЛЕНДӘ ҮЗЛӘШТЕРЕҮЗЕҢ КӨТӨЛГӘН ҺӨЗӨМТӘЛӘР

«Туған (башкорт) әзәбиәте» академик предметын төп мәктәптә өйрәнәү укыусыларзың шәхси, мета-предметлы һәм предметлы һөзөмтәләренә өлгәшеүгә йүнәлтелгән.

Шәхси һөзөмтәләре

«Туған (башкорт) әзәбиәте» белем бирәү предметын төп дөйөм белем бирәү кимәлендә үзләштерәүзәң шәхси һөзөмтәләре традицион рус социаль-мәзәни һәм рухи-әхлаки киммәттәренә, йәмғиәттә кабул ителгән тәртип кағизәләренә һәм нормаларына ярашлы белем бирәү һәм тәрбиә эшмәкәрлегә берзәмлегендә өлгәшелә, үз-үзәңдә белеү, үз-үзәңдә тәрбиәләү һәм үз-үзәңдә үстәрәү, шәхестең эске йөкмәткеһен формалаштырыу процесстарына булышлык итә.

Программаны үзләштерәүзәң шәхси һөзөмтәләре укыусыларзың ыңғай киммәткә ынтылыш йүнәлеш алырға әзерлеген һәм электрон нигеззә үзәңдә тәҗрибәһен киңәйтеүзә, белем алыу эшмәкәрлегенең төп йүнәлештәрен тормошка ашырыу процессын сағылдырырға тейеш.

Гражданлык белеме:

– гражданлык бурыстарын үтәргә әзер булыу һәм үз хокуктарын тормошка ашырыу, башка кешеләрзәң хокуктарын, иректәрен һәм законлы мәнфәғәттәрен хөрмәт итеү;

– ғаилә, мәғариф ойошмалары, урындағы йәмғәтселек тормошонда әүзем катнашыу, туған төйәктәге, илдәге хәлдәрзәң хәбәрзәр булыу һәм уларзы башкорт телендә язылған әзәби әсәрзәрзә сағылдырылған

ситуациялар менән сағыштырып анализлай һәм баһалай белеү;

- экстремизм, дискриминация кеүек күренештәрзе кире кағыу;
- төрлө социаль институттарзың кеше тормошонда ролен аңлау; күп мәзәниәтле һәм күп конфессиялы йәмғиәттә граждандарзың төп хокуктары, иректәрен һәм бурыстарынтәминитеүсе социаль нормаларзың һәм шәхес-ара мөнәсәбәттәр кағизәләренең идеяһы, башкорт әзәбиәте әсәрзәрендә ләсалышынкүреү;

- төрлө уртақ эшмәкәрлеккә әзерлек, үз-ара аңлашыуға ынтылыш һәм үз-ара ярзам; мәктәптә үзидаралыкта әүзем катнашыу;

- гуманитар эшмәкәрлектә катнашырға әзер булыу (мохтаж кешеләргә ярзам; ирекмәнлек);

Патриотик тәрбиә:

- күп мәзәниәтле һәм күп конфессиялы йәмғиәттә кешеләрзең гражданлык үзаңың берзәмлеген таныу, илдә йәшәгән башка халыктарзың араһында башкорт теленең ролен аңлау;

- «Туған (башкорт) әзәбиәт» темаһы контексында башкорт телен белеүгә, Рәсәй Федерацияһының тарихына һәм мәзәниәтенә, башкорт халкының тарихына, мәзәниәтенә кызыкһыныу уятыу;

- башкорт теленә, Туған ил — Рәсәй казаныштарына, фәнгә, сәнгәткә, халыктың хәрби батырлығына һәм хезмәт казаныштарына, ихтирамлы мөнәсәбәт тәрбиәләү;

- Рәсәй символдарын хөрмәт итеү, дәүләт байрамдары, тарихи мираска, тәюиәғәт комарткыларына, туған илендә йәшәгән төрлө халыктарзың традицияларына һаксыллык һәм ихтирам тәрбиәләү;

рухи-әхлаки тәрбиә:

- төрлө ситуацияларза әхлаки киммәттәргә һәм нормаларға өстөнлөк биреү;

- тәртибеңде, һөйләгән һүззәреңде, кылған кылыктарыңды шулай ук башка кешеләрзең кылыктарын әхлаки-хокуки нормалар күзлегенән баһаларға әзер булыу;

- социаль ғәмәлдәрзе кәтғи кире қағыу;
- үзең һәм йәмәғәтселлек алдынды шәхестең азатлығы һәм яуаплылығы мәсьәләһен алғы планға куйыу;

Эстетик тәрбиә биреү:

- сәнғәттең төрлө төрзәрен, традицияларзы, үз халкыңдын һәм башка халыктарзың ижадын тәрән аңлау һәләтен үстереү;
- сәнғәттең эмоциональ йоғонтоһон аңлау; аралашыу һәм үз-үзенде танытыу сараһы буларак художество мәзәниәтенең мөһимлеген аңлау;
- аралашыу сараһы буларак башкорт теленең әһәмиәтен аңлау;
- ватан һәм донъя сәнғәтенең әһәмиәтен, этник мәзәни традицияларзың һәм халык ижадының ролен аңлау;
- сәнғәттең төрлө төрзәрендә үз-үзенде танытыуға ынтылыш тәрбиәләү;

физик тәрбиә, сәләмәтлек һәм эмоциональ именлек мәзәниәтен формалаштырыу:

- укыу процесында тупланған тәжрибәһенә нигезләннгән тормоштоң кәзәрен аңлау;
- үз сәләмәтлегенә яуаплы караш, сәләмәт йәшәү рәүешенә өстөнлөк биреү (сәләмәт тукланыу, гигиена қағизәләрен үтәү, дәрестәрзең һәм ялдарзың тигез режимы, даими физик әүземлек);
- насар ғәзәттәрзең (алкоголь, наркотиктар кулланыу, тәмәке тартыу) һәм физик һәм психик сәләмәтлеккә зыян килтереүзең башка төрзәре) эземтәләрен аңлау;
- хәүефһезлек қағизәләрен үтәү, шул исәптән интернет мөхитендә белем алыу процесында хәүефһез тәртип булдырыу;
- көсөргәнешле хәлдәргә, үзгәреп тороусы социаль мәғлүмәти һәм тәбиғи шарттарға яраклашыу, үз тәжрибәңә таянып килеп тыуған ситуациянан сығыу һәм аңлау һәм артабан максаттар төзөү;
- үзенде, башкаларзы нисек бар шулай қабул итә алыу һәләте;
- үзендең дә башкаларзың да эмоциональ торошон аңлап

килептыуған хәлдән сығыу өсөн тейешле тел сараларын кулланыу, шул иҫәптән башкорт телендә язылған әзәби әсәрзәр миҫалдарына таяныу;

– уйланыу оҫталығын формалаштырыу, башкаларзың да хата яһауға хокуғын таныу;

Хезмәт тәрбә:

– технологик һәм социаль йүнәлешле практик проблемаларзы (ғаилә, мәктәп, кала, өлкә әсендә) хәл итеүзә әүзем катнашыу, бындай эшмәкәрлекте башлап ебәрәу, планлаштырыу һәм үз аллы башкарыу һәләте;

– төрлө һөнәрзәрзе һәм хезмәтте практик өйрәнәу, хезмәтте хөрмәт итеу һәм хезмәт эшмәкәрлеге һөзөмтәләре менән кызыкһыныу;

– шәхси һәм йәмәғәт мәнфәғәттәрен һәм ихтыяждарын иҫәпкә алып, үзеңдең тормош пландарын индивидуаль траекторияһын аңлы һайлау һәм төзөү;

– киләсәккә пландарың тураһында һөйләу һәләте;

Экологик тәрбиә:

– тирә-як мөхит өлкәһендәге проблемаларзы хәл итеу, ғәмәлдәрзе планлаштырыу һәм уларзың тирә-як мөхит өсөн мөмкин булған әземтәләрен баһалау өсөн социаль һәм тәбиғи фәндәр өлкәһенә караған белемдәрен кулланыуға йүнәлеш бирәу;

– экологик проблемаларға үз карашын анык, әзмә-әзлекле сағылдырыу һәләте;

– экологик мәзәниәт кимәлен күтәрәу, экологик проблемаларзың глобаль характерын һәм уларзы хәл итеу юлдарын аңлау;

– тирә-як мөхиткә зыян килтерәүсә ғәмәлдәрзе, шул иҫәптән экологик проблемалар күтәргән әзәби әсәрзәр менән танышканда барлыкка килгән ғәмәлдәрзе әүзем кире кағыу;

– тирә-як мөхиткә зыян килтерәүсә ғәмәлдәрзе әүзем кире кағыу;

– тәбиғи, технологик һәм социаль мөхиттәрзең үз-ара бәйлеләге шарттарында үзеңден гражданлык һәм кулланыусы ролеңде аңлау;

– экологик практикала катнашырға әзер булыу;

фәнни белем киммәттәре:

– үз эшмәкәрлегендә кешенен, тәбиғәттен һәм йәмғиәттен төп үсеш закондары, кешенен тәбиғи һәм социаль мөхит менән мөнәсәбәттәре тураһындағы фәнни фекерҙәр системаһына йүнәлеш биреү;

– телде үзләштереү һәм укыу мәзәниәте, донъяны аңлау сараһы буларак укыу оҫталығы;

– мәктәптә тел өйрәнеүҙең үзенсәлектәрен иҫәпкә алып ғилми-тикшеренеү эшмәкәрлегенен төп принциптарын үзләштереү;

– булған тәжрибәне, күзәтеүҙәрҙе, ғәмәлдәрҙе файҙаланп һөҙөмтәләргә өлгәшеү юлдарын камиллаштырыуға ынтылыштәрбиәләү;

Укыусының социаль һәм тәбиғи мөхит шарттарының үзгәреүенә яраклашыуын тәьмин иткән тәүге һөҙөмтәләр:

– социаль тәжрибә, төп социаль ролдәрҙе, социаль тәртип нормаларын һәм кағизәләрен, төркөмдәрҙә һәм общиналарҙа, шул иҫәптән ғаиллә, профессиональ эшмәкәрлек һөҙөмтәһендә барлыкка килгән төркөмдәрҙә, шулай ук башка мәзәни мөхиттәрҙән булған кешеләр менән социаль аралашыу сиктәрендә социаль тормош формаларын үзләштереү;

– укыусыларҙың таныш булмаған шарттарҙа үз-ара аралаша алыу һәләте, башкаларҙың тәжрибәһенә һәм белемдәренә асыҡлығы;

– таныш булмаған шарттарҙа эш итеү һәләте, ғәмәли эшмәкәрлек, шул иҫәптән башка кешеләрҙән белем алыу, башкаларҙың берлектәге эшмәкәрлектәге тәжрибәһенән яңы белем, оҫталыҡ һәм компетенциялар алыу мөмкинлеге;

– образдарҙы асыҡлау һәм уларҙы үз-ара бәйләү оҫталығы, яңы белемдәр формалаштырыу һәләте, төрлө объекттар һәм күренештәр, (шул иҫәптән элек билдәле булмаған объекттар) тураһында идеялар, төшөнсәләр, гипотезалар формалаштырыу, үз белемдәренен һәм компетенцияларының етешһезлеген аңлау, үзенең артабанғы үсешен планлаштырыу;

– тоторокло үсеш концепцияһы өлкәһендәге төп төшөнсәләр, терминдар һәм идеялар менән эш итеү, тәбиғәт, йәмғиәт менән иктисадтың

үз-ара бәйләнешен анализлау һәм асыклау, тирә-як мөхиткә йөгөнтөнөн, килеп тыуған проблемаларзы, мөмкин булған глобаль эзәмтәләрзе иҫәпкә алып баһалау һәләте;

– көсөргәнешле ситуацияны аңлау, уныың эзәмтәләрен тормоштәжрибәһенә нигезләнәпбаһалау һәләте,килептыуған хәлдә каршы саралар күрәүзе талап иткән сынығыу тип кабул итеү;

– стресс хәлен баһалау, кабул ителгән карарзарзы һәм ғәмәлдәрзе көйләү; хәүефтәрзе һәм эзәмтәләрзе формулировкалау һәм баһалау, тәжрибә формалаштырыу, килеп тыуған ситуациянан килеп сығыу мөмкинлеген эзләү; уныш гарантиялары булмаған осракта эш итергә эзер булыу.

Метапредмет һөзөмтәләре

5-9-сы кластарза «Туған (башкорт) әзәбиәте» предметын өйрәнәү һөзөмтәһендә укыусы белем алыузың универсаль сараларын үзләштерә:

Төп логик ғәмәлдәр:

– өйрәнәләһе объекттарзың (художестволы текстарзың, әзәби геройзарзың һ.б.) үзенсәлекле яктарын таба һәм кылыкһырлаә беләү;

– классификацияның мөһим үзенсәлеген табыу һәм әзәби объекттарзы шул нигеззә классификациялау, уларзы дөйөмләштерәү, сағыштырыу һәм анализлау өсөн критерийзарын билдәләү;

– текста каралған әзәби факттарза һәм күзәтеүзәрзә калыптарзы һәм капма-каршылыктарзы асыклау буйынса тәкдим ителгән бурысты иҫәпкә алып;калыптарзы һәм капма-каршылыктарзы асыклау критерийзарын тәкдим итеү;

– мәсьәләге хәл итеү өсөн кәрәкле мәғлүмәттәрзе асыклау;

– әзәби күрәнештәрзе һәм процестарзы өйрәнәүзә сәбәп-әзәмтә мөнәсәбәттәрен асыклау;

– дедуктив һәм индуктив һығымталар, аналогия буйынса һығымталар яһау, улар араһындағы бәйләнәш тураһында гипотезалар формулировкалау;

– төрлө текстар менэн эшлэгэндәмэсьэләне хэл итеү ысулын үз аллы
хайлайбелеү(бер нисә вариантты сағыштырыу, үз аллы хайланған
критерийзарзы иҫәпкә алып, уларзың иң кулайлыһын файзаланыу);

Төп ғилми-тикшеренеу эшмәкәрлеге:

– бирелгән һораузарзы әзәби белем алыуза таныш белеүең
тикшеренеу коралы итеп кулланыу;

– үз фекереңде раҫлау, үз позицияңды яклау өсөн башкаларзың
фекерзәренең дөрөслөгө тураһында гипотеза булдырыу;

– үзең үз аллы төзөгән планға нигезләнеп, өйрәнеүең әзәби
объектының үзенсәлектәрен, сәбәп-әземтә мөнәсәбәттәрен һәм
объекттарзың үз-ара бәйлеләген асыклау буйынса зур булмаған тикшеренеу
үткәреү;

– күзәтеү, тәҫрибә үткәреү, тикшеренеүзәр һөзөмтәләре буйынса үз
аллы дөйөмләштереүзәр һәм һығымталар яһау; алынған һығымталарзың һәм
дөйөмләштереүзәрзең ышаныслылығын баһалау юлдарына эйә булыу;

– вакиғаларзың артабанғы үсешен һәм уларзың әземтәләрен окшаш
ситуацияларза күзаллау, шулай ук уларзың яңы шарттарза һәм
контекстарза,(шул иҫәптән әзәби әсәрзәрзе) үсеше тураһында фараздар яһау;

мәғлүмәт менән эшләү:

– тәкдим ителгән белем биреү заданиеһын һәм билдәләнгән
критерийзарзы иҫәпкә алып, әзәби һәм башка мәғлүмәттәрзе йәки
сығанактарзан алынған мәғлүмәттәрзе эзләгәндә һәм хайлағанда төрлө
ысулдаркулланыу;

– төрлө төрзәге һәм презентация формаларының әзәби һәм башка
сығанактарзан алынған мәғлүмәттәрзе хайлау, анализлау, системалаштырыу
һәм интерпретациялау;

– төрлө мәғлүмәт сығанактарында окшаш дәлилдәр табыу (бер үк
фекерзе, версияны раҫлау йәки кире кағыу);

– эзэби һәм башка мәғлүмәт менән таныштырыуың оптималь формаһын үз аллы һайлау һәм ябай схемалар, диаграммалар, төрлө графика һәм уларҙың комбинациялары ярҙамында күрһәтеү;

– эзэби һәм башка мәғлүмәттең ышаныслылығын укытыусы тәкдим иткән йәки үз аллы формулировкаһаған критерийҙар буйынса баһалау;

– был мәғлүмәтте ныклы иҫтә калдырыу һәм системалаштырыу.

5-9-сы кластарҙа «Туған (башкорт) эзэбиәте» предметын өйрөнөү һөҙөмтәһендә укыусы белем алыу процесында кәрәкле, **коммуникатив** алымдарҙы үзләштерә.

Аралашыу:

– фекерҙәрҙе кабул итеү һәм формалаштырыу, аралашыу шарттарына һәм максаттарына ярашлы хис-тойғоларҙы сағылдырыу;

– телдән һәм язма формала үз карашыңды белдерәү;

– һөйләшеп аралашыу сараларына эйә булыу, конфликтлы ситуацияларҙың тәүшарттарын беләү, эзэби эсәрҙәрҙә уларға аналогтар табыу, низағтарҙы йомшартырға, һөйләшеүҙәр алып барырға һәләтле булыу;

– башкаларҙың ниәтен аңлау, әңгәмәсегә хөрмәт күрһәтеү һәм уларҙың каршы позицияһын дөрөс кабул итеү;

– фекер алышыу барышында тикшерелә торған теманың асылы буйынса анык һорауҙар биреү һәм белем биреү мәсьәләһен хәл итеүгә һәм аралашыуың ыңғай барышын һаклауға йүнәлтелгән фекерҙәр әйтеү;

– уларҙың фекерҙәрен диалогта катнашкан башкаларҙың менән сағыштырыу, позицияларҙың айырмаһын һәм окшашлығын асыҡлау;

– башкарылған эш (эзэби эксперимент, тикшеренеүҙәр, проект) һөҙөмтәләрен асыҡтан-асыҡ күрһәтеү;

– сығышыңдың форматын үз аллы һайлау, презентацияның максаттарын һәм аудиторияның үзенсәлектәрен иҫәпкә алып һәм уға ярашлы рәүештә иллюстратив материалдар ярҙамында телдән һәм язма текстар төзөү;

Үзеңде эшмәкәрлегеңде ойштороу:

– эзәбиәт дәрестәрендә конкрет бер мәсьәләне хәл иткәндә команда менән (пар, төркөм, коллектив) һәм индивидуаль эшләүзең өстөнлөктәрен кулланыу, заданиены хәл иткәндә төркөм менән үз-ара эш итеүзең нәк ошо формаларын кулланыу кәрәклеген аңлатыу;

– коллектив укыу эшмәкәрлегенә максатын билдәләү, уға сараларын күмәкләп тәзәү: ролдәрзе бүләү, килешеү, уртақ эш барышы һәм һөзөмтәһе тураһында фекер алышыу;

– бер нисә кешенә фекерен дөйөмләштерә белеү; етәкселек итергә, заданиеларзы үтәргә, буйһонорға әзер булыуынды күрһәтеү;

– эзәбиәт дәресендә һәм кластан тыш укыу эшмәкәрлегендә уртақ эш ойштороузы планлаштырыу, катнашыусыларзың һәр берәһенә ролен билдәләү (уларзың мөмкинлектәрен исәпкә алып), коллектив ағзалары араһында заданиелар бүләү, төркөм эш формаларында катнаша (тикшереү, фекер алышыу, «брейн-дауыл» һәм башкалар) катнашыу;

– эштең үзеңә тәғәйенләнгән өләшөн башкарырыу һәм сифатлы һөзөмтәгә өлгәшеү, гәмәлдәрендә команданың башка ағзаларыныкы менән координациялау;

– дөйөм һөзөмтәгә индәргән өләшөндөн сифатын эзәбиәтдәрестәрендә үз-ара эш итеүзә катнашыусылар формулировкалаған критерийзар буйынса баһалау;

– өлгәшкән һөзөмтәләрендә тәүзә куйылған бурысменән, команданың һәр ағзаһының дөйөм һөзөмтәгә, өлгәшеүгә индәргән өләшө менән сағыштырыу, эшләнгән эш өсөн яуаплылык менән уртақлашыу һәм командаға үз эшенә өсөн отчет бирергә әзер булыу.

5-9-сы кластарза «Туған (башкорт) эзәбиәте» предметын өйрәнеү һөзөмтәһендә укыусы дөйөм белем биреүзең**норматив** гәмәлдәрен үзләштерә:

Үз-үзеңде ойштороу:

– нәфис эзәбиәттә һүрәтләнгән ситуацияларзы анализлау нигезендә укыу процесында, шәхси тормошонда, төрлө ситуацияларза тыуып торған проблемаларзы асыклау һәм хәл итеү;

– индивидуаль рәүештә төркөмдә йәки тотош төркөм менән карарзар кабул иткәндә төрлө караштар араһында дәрәжә ориентир тотоу;

– белем биреү мәсьәләһен (йәки уның бер өлөшөн) хәл итеүең үз аллы алгоритмын төзөү, булған ресурстарзы файзаланып һәм үз мөмкинлектәрендә иҫәпкә алып, белем биреү мәсьәләһен хәл итеү ысулын һайлау, тәкдим ителгән карарзарзы раҫлау;

– саралар планын төзөү (мәсьәләне хәл итеү алгоритмын тормошка ашырыу планы) һәм өйрәнелгән эзәби объект тураһында яңы белем алыузы иҫәпкә алып тәкдим ителгән алгоритмды төзәтеү;

– бер карарға килеү һәм уның өсөн яуаплылыкты үз өстөнә алыу;

Үз-үзеңде контролдә тотоу:

– мәктәптә эзәби белем биреүзә үз-үзеңде тота, үз-үзеңде мотивациялай белеү;

– укыу процесында килеп тыуған ситуацияға анык баһа биреү һәм уны үзгәртеү планын тәкдим итеү;

– контексты иҫәпкә алыу һәм белем биреү бурысын хәл иткәндә килеп тыуған ауырлыктарзы алдан күреү, хәл итеүзә үзгәреүсән шарттарға яраклаштырыу;

– эшмәкәрлек һөзөмтәләренә өлгәшеүең (өлгәшмәүең) сәбәптәрен аңлатыу, алынған тәҫрибәне баһалау, килеп тыуған ситуацияла ыңғай моменттарзы таба белеү;

– яңы шарттарза һәм үзгәргән ситуацияларза, асыкланған хаталарзы, килеп тыуған кыйынлыктарзы анализлау нигезендә эшмәкәрлеккә төзәтмәләр индереү;

– һөзөмтәнең максатка һәм шарттарға ярашлылығын баһалау;

Эмоциональ интеллект:

- үз хис-тойғоларыңды ла башкаларзың хис-тойғоларын да контролдә тотоу һәләтен үстөрөү;
- хис-тойғоларзың сәбәптәрен асыклау һәм анализлау;
- үзегеззе икенсе кеше урынына куйып, әзәби әсәрзәрзән билдәле миһсалдарзы анализлап, башкаларзың ниәттәренә төшөнөү;
- хис-тойғоларыңды белдерөү ысулын көйләү.

Үз-үзеңде һәм башкаларзы кабул итеү:

- икенсе кешегә, уның фекеренә аңлы карашта булыу, әзәби персонаждарзың мөнәсәбәттәре тураһында уйланыузарғанигезләнеп;
- үзеңдең генә түгел, башкаларзың да хаталанырға хокуғы барлығын таныу;
- үзеңде лә, башкаларзы ла нисек бар - шулай кабул итеү хөкөм итмәйенсә;
- үзегезгә лә, башкаларға ла асык, ихлас булығыз;
- тирә-йүндәге бөтә нәмәне лә контролдә тотоумөмкин түгеллеген аңлау.

Йөкмәткеле һөзөмтәләр

5-9-сы кластарза «Туған (башкорт) әзәбиәте» предметын өйрәнөү түбәндәгеләрзе күз уңында тота:

- артабанғы рухи үсешәң өсөн башкорт әзәбиәтен укыузың һәм өйрәнөүзең мөһимлеген аңлау; донъяны танып белеү һәм аңлау сараһы буларак системалы укыузың кәрәклеген формалаштырыу, кеше менән йәмғиәт араһындағы мөнәсәбәттәрзе яраштырыу, улар араһында күп яклы диалог булдырыу;
- башкорт әзәбиәтен халыктың төп милли һәм мәзәни киммәттәренәң береһе, тормошто белеүзең айырым ысулы буларак кабул итеү;
- үз халкының күренекле мәзәниәт әсәрзәрен, рус һәм донъя мәзәниәтен өйрәнөү нигезендә башкорт әзәбиәтенәң коммуникатив һәм

эстетик мөмкинлектәренасыклау;

– төрлө жанрларга телдән һәм язма формала үз фекерен расларға, рәсмиләштерергә, аналитик интерпретация характерындағы фекер алышыуға катнашырға, буш вакыттарында әзәби әсәрзәр укыузы аңлы рәүештә планлаштырырға һәләтле формалашкан эстетик зауығы булған квалификациялы укыузыны тәрбиәләү;;

– төрлө этномәзәни традицияларзы сағылдырған әзәби әсәрзәрзе аңлау һәләтен үстәрәү;

– әзәби текст менән фәнни, эшлекле, публицистик текстар араһындағы фундаменталь айырмаларзы аңлау нигезендә тексты семантик һәм эстетик анализлау процедураларын үзләштерәү; укылғанды кабул итеү, анализлау, тәнкитле баһалау һәм интерпретациялау, әзәби әсәрзә сағылдырылған тормоштоң художестволы картинаһын эмоциональ кабул итеү генә түгел, интеллектуаль аңлау кимәлендә лә тормошка ашырыу оҫталығын формалаштырыу.

Класстар буйынса предмет һөзөмтэләре

5-се класс

Укыусышуға өйрәнә:

– башкорт ауыз-тел ижадының төп жанрларын айырып, халык әкиәттәренәң, мәкәлдәренәң һәм әйтемдәренәң темаларын һәм идеяларын халыктың әхлак идеалдары тураһындағы фекерҙәрҙән үстөрөү өсөн нигез итеп билдәләргә;

– төп һорауҙар нигезендә фольклорға һәм әзәби текстарға семантик анализ үткәргә;

– башкорт язуларының һәм шағирҙарының әсәрҙәрендә сағылдырылған башкорт милли аңы өсөн мөһим булған мәҙәни-әхлак идеаларҙы тормошка ашырырға, башка халыктарҙың айырым әзәби казаныштарын миҫалға килтерергә;

– башкорт халкы тормошонда туған әзәбиәттәң урынын, уның башка халыктар әзәбиәте менән уртаҡлығын, үзәнсәлектәрен билдәләргә;

– башкорт халкының әхлак-әтик принциптарын әкиәт һәм әзәби әсәрҙәр һеройҙарының ғәмәлдәре нигезендә асықларға;

– башкорт мәҙәниәтенәң һәм әзәбиәтенәң байлығын асықларға, Рәсәй халыктары мәҙәниәттәре контексында башкорт милли традицияларын кылыкһырларға;

– дәреслектәргә, бирелгән эштәргә укытыусының һорауҙарына нигезләнеп, фольклор әсәрҙәрен һәм әзәби текстарҙы анализларға, комментарийҙар бирергә, әзәби әсәрҙәргә башка сәнғәт әсәрҙәре менән сағыштырға, үз аллы укыу өсөн әсәрҙәр һайлап алырға.

6-сы класс

Укыусы шуға өйрәнә:

– башкорт халык йырҙарының, легендалары һәм риүәйәттәренәң проблемаларын асықларға, башкорт халкының әхлак идеалы тураһындағы фекерҙәргә үстөрергә;

– укытыусы етәкселеге астында һорауға яуап формаһында ябай тарихи-мәзәни комментарийлар һәм интерпретация характерындағы үз текстарын төзөргә;

– Башкорт әзәбиәтендә һәм фольклорында, рус әзәбиәтендә Салауат Юлаев образының ролен, Башкортостан һәм Рәсәй тарихында уның шәхесе урынын аңларға;

– башкорт фольклоры һәм әзәбиәте әсәрҙәрендә тарихи шәхестәрҙең образдарын кылыкһырларға;

– Бөйөк Ватан һуғышы тураһындағы әсәрҙәрҙә башкорт халкының милли характерының үзенсәлекле һыпаттарын асырға.

7-се класс

Укыусышуға өйрәнә:

– проблемаларҙы яҡтыртыу һәм башкорт халыкәкиәттәренә, халык хикәйәләренә, йырҙарының һәм такмактарының проблематикаһын асыҡларға, уларҙа халықтың эстетик үзәһыныңсағылышына төшөнөргә, башкорт әзәбиәтендәге фольклор сюжеттарын һәм мотивтарын асыҡларға; Башкортостан тәбиғәт тураһындағы әсәрҙәрҙә мәзәни-әхлаки киммәттәрҙең сағылышын күрә белергә;

– 1812 йылғы Ватан һуғышында Тыуған илһөйәрлектә һаҡлау тураһындағы әсәрҙәрҙә башкорт милли характерының, уның илһөйәрлек, һаһарманлыҡ кеүек күзәл сифаттарының сағылышы тураһында һөкер йөрөтөргә;

– курстың тематик сиктәрендә үз аллы укыу өсөн әсәрҙәрҙә үз теләктәренә йәки тәһдимдәренә һарап һайлап алырға;

– проектлау һәм һилми-тикшеренәү эшмәкәрлегенәң элементар оһталығына әйә булырға —электрон һөзөмтәләрҙә проектларға һәм күрһәтә белергә;

– төрлө мәһлүмәт сығанактары менән эшләүҙең элементар оһталығына әйә булырға.

8-се класс

Укыусы шуға өйрәнә:

– Башкортостандың һәм Рәсәйҙең легендар геройлары, башкорт халкының һәм илебез халыктарының әхлаки идеалдары тураһындағы әсәрҙәрҙең проблематикаһын, эстетикасылын аңларға; Бөйөк Ватан һуғышы һәм тыуған ерҙең тәбиғәте тураһындағы әсәрҙәрҙә башкорт милли үз аңының төп мәзәни-әхлаки асылының сағылышын аңларға;

– Фольклор әсәрҙәрен һәм әзәби текстарҙы үз аллы семантик һәм идеологик-эстетик йәһәттән анализларға, әзәби текстты авторҙың укыуына, хәзерге заман кешеләренә - вариштарына өндәүе итеп кабул итергә; ентөклө тарихи-мәзәни комментарийлар яһарға, конкрет эпизодты анализлау форматында интерпретация характерындағы үз текстарын булдырырға, проблемалы һорауға яуап бирергә; һүз сәнғәте әсәрҙәрен башка төр сәнғәт әсәрҙәре менән үз аллы сағыштырырға.

9-сы класс

Укыуы шуға өйрәнә:

– башкорт язуысыларының һәм шағирҙарының әсәрҙәрендә башкорт милләте өсөн хас булған төп мәзәни-әхлаки киммәттәрҙе аңларға;

– форма һәм йөкмәтке берҙәмлеге буйынса әзәби әсәрҙе мәғәнәүи яктан аңлы рәүештә кабул итергә, әзәби тексттың идея һәм тематик йөкмәткеһенә үзенең эстетик һәм художестволы карашың булдырырға; нәфис әзәбиәт әсәрҙәрен өйзә укыу һәм өйрәнөү форматын үз аллы ойшторорға.

ТЕМАТИК ПЛАНЛАШТЫРЫУ

5 КЛАСС

№ п/п	Наименование разделов и тем программы	Количество часов			Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	контрольные работы	практические работы	
Раздел 1. Башкорт халык ижады.					
1.1.	Башкорт халык ижады. Халык ижады төрзәре.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
1.2.	Башкорт халык әкиәте «Әминбәк». Әкиәттең идея-тематик йөкмәткеһен үزلәштерәү.	1			https://bashkortsoft.ru/
1.3.	Башкорт халык әкиәте «Акъял батыр». Әкиәтте анализау, образдарзың һүрәтләнешен асыклау.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
1.4.	Ауыз-тел ижады. Әкиәт жанры тураһында төшөмсә.	1			https://balalar.org/
1.5.	Халык ижады һәм әзәби әкиәттәрзәге окшаш тема һәм образ -персонаждарға сағыштырма анализ.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		5			
Раздел 2. Тыуған ер кинлектәре.					
2.1.	Т. Ғәниева «Уралиә тигән ил». Әзәбиәт теорияһы тураһында төшөмсә.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya

2.2.	Б. Бикбай «Туған тел». Сағыштырыу тураһында төшөнсә.	1			https://bashkortsoft.ru/
2.3.	Н. Әминевә «Тыуған ер». Синоним тураһында төшөнсә.	1			https://bashlang.ru/
2.4.	Ф.Исәнғолов «Йылмайыу». Антоним тураһында төшөнсә.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
2.5.	Б. Ноғоманов «Йәйбикә менән Көзбикә». Омоним тураһында төшөнсә.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
Итого по разделу:		5			
Раздел 3. Мәкәлдәр һәм әйтеждәр, йомактар, йырзар.					
3.1.	Мәкәл, әйтем, йомактарға төшөнсә. Телмәрзә мәкәл һәм әйтеждәрзе кулланырға өйрәнәү.	1			https://bashkortsoft.ru/
3.2.	Башкорт халык мәкәлдәре һәм әйтеждәре. Йомактар.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
3.3.	Башкорт халык йырзари. Халык йырзариның һүззәрен үзләштерәү.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		3			
Раздел 4. Кышкы тәбиғәт тураһындағы әсәрзәр.					
4.1.	С. Әлибаев «Кыш». Әсәрзәң идея-тематик йөкмәткәһен асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm

4.2.	Н. Мусин «Коралайзар». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://balalar.org/
4.3.	В. Әхмәзиев «Кышкы урманда». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен асыу.	1			https://bashlang.ru/
4.4.	«Камыр батыр» әкиәте. Әкиәттең идея-тематик йөкмәткеһен үзләштереу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
4.5.	«Кәмән менән Сәмән, картуф сәскән Сәлмән» әкиәте. Әкиәтте анализау, образдарзың һүрәтләнешен асыклау.	1			https://bashkortsoft.ru/
Итого по разделу:		5			
Раздел 5. Язғы һәм язғы эштәр тураһындағы әсәрзәр.					
5.1.	Р. Назаров "Яз килә". Сағыштырыу тураһында төшөнсә.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
5.2.	З. Хисмәтуллин «Сыйырсык». Шиғырзы тасуири укыу.	1			https://balalar.org/
5.3.	С. Әлибаев «Яззы кем алып килгән?» һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
5.4.	М. Кәрим «Һеңлемдең төшө». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm

5.5.	К. Даян «Торналар». Башкортостан коштары. Сэнфэт әсәрзәре карау, музыка тыңлау.	1			https://balalar.org/
5.6	Б. Ноғоманов «Карһылыу һәм Язһылыу». Әсәрзәң идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://balalar.org/
Итого по разделу:		6			
Раздел 6. Еңеүселәр.					
6.1	А. Игебаев «Еңеү көнө!» Шиғырҙы тасуири укыу.	1			https://balalar.org/
6.2	К. Мәргән. «Курайсының үлеме». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashlang.ru/
6.3	Р. Ниғмәти. «Еңеүселәргә дан!» Әсәрзәң идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
6.4	«Башкортостандың Бөйөк Ватан һуғышы геройҙары!» Проект эше. Сэнфэт әсәрзәрен карау, музыка тыңлау.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		4			
Раздел 7. Мәсәл.					
7.1	М. Ғафури «Һарыкты кем кем	1			https://balalar.org/

	ашаған?» Өсәрзәрзең идея-тематик йөкмәткелен һәм образдар системаһын асыу.				
7.2	Л. Толстой «Ике иптәш». Ролдәргә бүлеп укыу, сәхнәләштереү.	1			https://bashlang.ru/
7.3	Мәсәл жанры тураһында төшөнсә. Мәсәл жанрының художестволы һәм тематик үзенсәлектәрен асыклау.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		3			
Раздел 7. Йәйге көндәр көтә.					
8.1	З. Муллабаев «Йомарт йәй». Шиғырҙы тасуири укыу.	1			https://balalar.org/
8.2	З. Хисмәтуллин «Урман кунағы». Өсәрзәрзең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1			https://bashlang.ru/
8.3	С. Агиш “Турыкай”. Проект эштәре: «Башкорт аттары».	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		3			
ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВО ЧАСОВ ПО ПРОГРАММЕ		34			

6 КЛАСС

№ п/п	Наименование разделов и тем программы	Количество часов			Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	контрольные работы	практические работы	
Раздел 1. Наумы мәктәп!					
1.1.	Әхмәт-Хужа. «Алмаш үсә». Шиғырҙы тасуири укыу.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
1.2.	У. Кинйәбулатов. Укытыусыға. Һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
Итого по разделу:		2			
Раздел 2. Йырым миңең-Башкортостан!					
2.1.	З. Бишева. «Башкортостан». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
2.2.	Р. Ғарипов "Дан һиңә, дан, Башкортостан!" Шиғырҙы тасуири укыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
Итого по разделу:		2			
Раздел 3. Тыуған ер тарихы.					
3.1.	Н. Нәжми. " Ниндәй улыңмын мин һинең?" Тексты тасуири укыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
3.2.	Ә. Усманов. «Башкорттарҙың хәрби	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm

	хезмәте». Әсәрзең идея-тематик йөкмәтке асыу.				
3.3.	Ғ. Хөсәйенов «Рудасы Исмәғил Тасим улы». Әсәрзең идея-тематик йөкмәтке асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
3.4	Т. Карамышева «Малайзар». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
3.5	Л. Толстой. " Кешегә күпме ер кәрәк". Әсәрзең идея-тематик йөкмәтке асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		5			
Раздел 4. Салауат Юлаев.					
4.1.	Башкорт ихтилалдары <i>(белешмә)</i> . М. Изелбаев «Хушлашыу» («Юлай улы — Салауат» китабынан). Һүзлек эше башкарыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
4.2.	Р. Бикбаев «Салауат кылысы». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://balalar.org/
4.3.	С. Злобин. «Салауат Юлаев» <i>(романдан өзөк)</i> . Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар	1			https://bashlang.ru/

	системаһын асыу.				
4.4.	Ғ. Ибраһимов. «Сапкын» («Кинйә» романыбуйынса). Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		4			
Раздел 5. 1812 йылғы Ватан һуғышы.					
5.1.	Рус-француз һуғышы тураһында бәйеттәр. Бәйеттәр тураһында төшөмсә.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
5.2.	Я. Хамматов. «Төньяҡ амурҙары» (романдан өзөк). Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://balalar.org/
5.3.	Каһымтүрә (1812 йылдағы Ватан һуғышында башҡорт полктары башлығы тураһында легенда). Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
Итого по разделу:		3			
Раздел 6. Уралып яткан — Уралтау.					
6.1	Д. Буракаев «Урал тауҙары» (мәғлүмәт). Башҡорт халыҡ йыры	1			https://balalar.org/

	«Урал». Сәнгәт әсәрзәрен карау, музыка тыңлау.				
6.2	Я. Хамматов. «Самородок». ("Бөртөкләп йыйыла алтын" романынан өзөк) Әсәрзәң образдар системаһын асыу.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		2			
Раздел 7. Тәбиғәт менән гармонияла.					
7.1	А. Кобағошев «Карға буткаһы тәмләме?» Әсәрзә сағылдырылған гөрөф-ғәзәттәрзе ализлау.	1			https://balalar.org/
7.2	С. Агиш «Кунак һәм намыс». Әсәрзәң образдар системаһын асыу.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		2			
Раздел 8. Башкорт халкның геройзари.					
8.1	Я. Хамматов. «Башкорттар китте һуғышка» (өзөк). Әсәрзәң идея-тематик йөкмәткәһен асыу.	1			https://balalar.org/
8.2	К. Даян. «Шайморатов генерал». Әсәрзәң идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://bashlang.ru/
8.3	Ә. Бикчәнтаев «Бөркөт һауала үлә»	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm

	(өзөк). Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.				
8.4	Р. Насыров «Ил балаһы -Шәкирйән» ("Кайзан һин Мотросов?" китабы буйынса) Һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		4			
Раздел 9. Өзәби мирас.					
9.1	Башкорт халык ижады (кабатлау). Әкиәттәр «Урал батыр», «Алдар менән шайтан». Һүзлек эше башкарыу.	1			
9.2	Көләмәстәр. Кол-Ғәли «Киссаи Йософ». Һүз менән эшләү, тарихи-мәзәни комментарийар биреү.	1			
9.3	«Кармасан менән Сәрмәсэн» (халык легендаһы) Әсәрзең темаһын, проблемаларын, идея һәм художество йөкмәткеһен билдәләү.	1			
Итого по разделу:		3			
Раздел 10. Үткәндәр һәм хәзергелә.					
10.1	С. Юлаев «Бүгәсәүгә кушылып, ир-батырға куш булып», «Карабай менән Сарыбай» («Кузыйкүрпәс»	1			

	<i>повесы буйынса</i>). Әсәрзәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.				
10.2	Сәсәндәр ижады. «Ғабрау», «Кобағош сәсэн», «Байык сәсэн». Әсәрзәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			
Итого по разделу:		2			
Раздел 11. Башкортостандың халык шағирзари.					
11.1	М. Ғафури (<i>биографик мәғлүмәт</i>). "Бир кулыңды!" Әсәрзең идея-тематик йөкмәтке асыу.	1			
11.2	М. Кәрим (<i>биографик белешмә</i>). "Өсөнсө көн тоташ кар яу". Әсәрзең идея-тематик йөкмәтке асыу.	1			
11.3	Р. Ғарипов (<i>биографик белешмә</i>). «Аманат» (<i>кобайырзан өзөк</i>). Әсәрзәрзән өзөктәрзе тасуири укыу.	1			
Итого по разделу:		3			
Раздел 12. Башкортостандың халык язуылары.					

12.1	З. Биешева (биографик белешмә). «Сынаяк уйнатыу» (<i>"Кәмһетелгәндәр"</i> романынан өзөк). Әсәрзәрзән өзөктәрзе тасуири укыу.	1			
12.2	Ә. Хәкимов (биографик белешмә). «Сәләх карт» ("Туй" хикәйәһенән) Әсәрзәрзән өзөктәрзе тасуири укыу.	1			
Итого по разделу:		2			
ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВО ЧАСОВ ПО ПРОГРАММЕ		34			

7 КЛАСС

№ п/п	Наименование разделов и тем программы	Количество часов			Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	контрольные работы	практические работы	
Раздел 1. Башкорт халык әкиәттәре.					
1.1.	Башкорт ауыз-тел ижады. <i>(кабатлау)</i> . Хайуандар тураһында әкиәттәр. «Етем төлкө».	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
1.2.	Тылсымлы әкиәттәр. «Алтын алма». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
1.3.	Батырзар тураһында әкиәттәр. «Алып Батыр». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
1.4.	Көнкүреш әкиәттәре. «Алтын тамсы», «Һаранбай менән Зиннәт ағай». Аллегория, гипербола һәм литота тураһында төшөнсә.	1			https://balalar.org/
Итого по разделу:		4			
Раздел 2. Халык хикәйәләре.					
2.1.	Халык хикәйәләре <i>(белешмә)</i> . Боронғо ырым-ышаныулар нигезендә тыуған	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya

	хикәйәләр «Етегән йондоз». «Ай менән Зөһрә». «Сыңрау торна».				
2.2.	Башкорттарҙың килеп сығышы тураһында хикәйәттәр. Үсәргән. <i>(Үсәргән ырыуы башкорттарының килеп сығышы тураһында легенда)</i> . «Ырғыз», «Йөрәктау». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
2.3.	Топонимик хикәйәләр. Ауыл тарихтары. «Ямаш һәм Йомаш ауылдары», «Мәмбәт ауылы тарихы».	1			https://bashlang.ru/
2.4.	Тарихи хикәйәләр. «Биксура», «Бошман-Кыпсак батыр». Әсәрҙе тасуири укыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
2.5.	Тормош-көнкүреш хикәйәләре. «Ғилмияза», «Зөлхизә». Легенда һәм риүәйәттәр тураһында төшөнсә.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
Итого по разделу:		5			
Раздел 3. Тарихи йырҙар.					
3.1.	Тыуған ил һәм халыктар дуслығы тураһында йырҙар. «Урал» (вариант), «Йәйләүек». Тарихи йырҙарҙы тасуири укыу.	1			https://bashkortsoft.ru/

3.2.	1773—1775 йылдарҙағы Пугачев ихтилалы тураһында йырҙар. «Салауат» (вариант). «Оло юл» (вариант). Һүзлек эше башкарыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
3.3.	1812 йылдағы Ватан һуғышы тураһында йырҙар. «Эскадрон», «Любизар». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
3.4	Кантондар тураһында йырҙар. «Колой кантон», «Абдулла Ахун». Тарихи йырҙар тураһында тарихи-мәзәни мәғлүмәт уҡыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
3.5	Каскындар тураһында йырҙар. «Буранбай», «Бейеш». Көнкүреш йырҙары. «Зөлхизә», «Ғилмияза». Такмактар.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		5			
Раздел 4. Гүзәл илем!					
4.1.	Н. Мусин “Тайғак баһма”. Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
4.2.	М. Ғафури «Гөлдәр баксаһында». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен асыу.	1			https://balalar.org/
4.3.	Ж. Кейекбаев (биографик белешмә).	1			https://bashlang.ru/

	«Оморзак олатай», «Туғандар һәм таныштар» (романдан өзөк). Әсәрҙе тасуири укыу.				
4.4.	М. Кәрим «Кайын япрағы тураһында». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		4			
Раздел 5. Ап-ак ер!					
5.1.	К. Кинйәбулатова «Һаумы, ак кыш!» Әсәрҙе тасуири укыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
5.2.	Ә. Әһлиуллин «Бизәкле сана». Әсәрҙең идея-тематик һәм образдар системаһын асыу.	1			https://balalar.org/
Итого по разделу:		2			
Раздел 6. Ватанды һаклаусылар.					
6.1	Р. Шәкүр «Һакта тора илдең улдары». Әсәрҙәрҙе тасуири укыу.	1			https://balalar.org/
6.2	Ф. Акбулатова (биографик белешмә). «Атай икмәге». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashlang.ru/
6.3	А. Баһуманов (биографик мәғлүмәт). «Юламан» («Кайза һин, генерал?» әсәре буйынса). Әсәрҙең идея-тематик	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm

	йөкмәткелен асыу.				
Итого по разделу:		3			
Раздел 7. Матурлык һәм изгелек .					
7.1	Ғ. Зәйнәшева "Йырлайым әсәйем тураһында ". Әсәрҙәрҙе тасуири укыу.	1			https://balalar.org/
7.2	Ф. Иҫәнғолов «Бер йомғаҡ май». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashlang.ru/
7.3	Ә. Бикчәнтәев «Яраланған бүре күзҙәре». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
7.4	Г. Якупова (<i>биографик белешмә</i>). «Мейес әбей». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		4			
Раздел 8. Язғы тәбиғәт.					
8.1	Р. Ниғмәти «Яз килде, яз!». Шиғырҙың идея-тематик йөкмәткелен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://balalar.org/
8.2	М. Йәлил «Йырҙарым». Шиғырҙың идея-тематик йөкмәткелен һәм	1			https://bashlang.ru/

	образдар системаһын асыу.				
8.3	М. Ғафури «Болон». Шиғырҙың идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		3			
Раздел 9. Тыуған ерҙең ауазы.					
9.1	Һ. Дәүләтшина <i>(биографик белешмә)</i> «Айбикә». Өсәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://bashlang.ru/
9.2	Ю. Ухсай «Болоттар». Өсәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
9.3	К. Аралбай «Башкорт теле». Өсәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен асыу.	1			https://bashlang.ru/
9.4	М. Кәрим «Әскәт Искәндәре» (<i>"Озон, озон бала сак" повесынан өзөк</i>) Өсәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		4			
ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВО ЧАСОВ ПО ПРОГРАММЕ		34			

8 КЛАСС

№ п/п	Наименование разделов и тем программы	Количество часов			Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	контрольные работы	практические работы	
Раздел 1. Белемгә юл.					
1.1.	С. Әлибаев «Мәктәп юлы!». Әсәрзе тасуири укыу.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
1.2.	Н. Мусин «Һабак». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
Итого по разделу:		2			
Раздел 2. Икмәк- ил байлығы!					
2.1.	Р. Ханнанов «Икмәк кәзере». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
2.2.	Р. Өмөтбаев «Әмир баһыуы». Композиция тураһында төшөнсә.	1			https://bashkortsoft.ru/
Итого по разделу:		2			
Раздел 3. Мәңгелек һөнәр.					
3.1.	Р. Ғарипов “Укытыусыма”. Әсәрзе тасуири укыу.	1			https://bashkortsoft.ru/

3.2.	Р. Шаммас «Күперһез йылғалар». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		2			
Раздел 4. Салауат Юлаев халык хәтерендә.					
4.1.	Ф. Рәхимғолова «Салауат». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
4.2.	Т. Дәүләтбирзина «Салауат рухы». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://balalar.org/
4.3.	Ф. Кузбәков «Яу ораныбит һин, Салауат!». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1			https://bashlang.ru/
4.4.	Я. Хамматов <i>(биографик белешмә)</i> . «Салауат». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		4			
Раздел 5. Кышкы пейзаж.					
5.1.	Ш. Бабич <i>(биографик белешмә)</i> . «Кышкы юлда». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
5.2.	Б. Рафиков. <i>(биографик белешмә)</i> «Бүреләр». Әсәрзең идея-тематик	1			https://balalar.org/

	йөкмәтке һәм образдар системаһы.				
5.3.	И. Теләүмбәтов «Моралым таңы». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://bashkortsoft.ru/
5.4.	О. Перовская «Мишка». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәтке һәм образдар системаһы.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		4			
Раздел 6. Еңеүгә юл!					
6.1	М. Кәрим «Үлмәсбай». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәтке һәм образдар системаһы.	1			https://balalar.org/
6.2	Н. Ғәлимов «Яузан кайткан курай». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://bashlang.ru/
6.3	Р. Өмөтбаев «Башкорттар китте һуғышка». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәтке һәм образдар системаһы.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
6.4	Лирик һәм эпик поэмаларҙың үзенсәлектәре.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		4			
Раздел 7. Психологизм күренеше.					
7.1	В. Шукшин «Кайғы». Әсәрҙең идея-	1			https://balalar.org/

	тематик йөкмәтке һәм образдар системаһы.				
7.2	Х. Назар «Өс һүз». Өсәрзең идея-тематик йөкмәтке.	1			https://bashlang.ru/
7.3	М. Ямалетдинов «Иман». Өсәрзең идея-тематик йөкмәтке һәм образдар системаһы.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
7.4	З. Ғәлимов «Ялан сәскәләре». Өсәрзең идея-тематик йөкмәтке.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		4			
Раздел 8. Өсәйем – күнел қояшым.					
8.1	Ш. Биколов <i>(биографик белешмә)</i> . «Өсәйемдең кәңәштәре». Өсәрзең идея-тематик йөкмәтке.	1			https://balalar.org/
8.2	Т. Ғиниәтуллин «Өсә һәм бала». Өсәрзең идея-тематик йөкмәтке һәм образдар системаһы.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		2			
Раздел 9. Язғы хикәйәләр.					
9.1	Р. Ғарипов «Язғы йыр». Өсәрзең идея-тематик йөкмәтке.	1			https://bashlang.ru/

9.2	З. Ураксин «Алмағас». Өсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
9.3	Р. Сафин «Тол катындар һәм аякһыззар бейеүе». Өсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		3			
Раздел 10. Тыуған ерзең байлығы.					
10.1	К. Аралбай «Ер тураһында ете һүз». Өсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://balalar.org/
10.2	Б. Бикбай «Ер». Өсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://bashlang.ru/
10.3	Ж. Кейекбаев «Урал тураһында кобайыр». Өсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
10.4	Н. Мусин «Һуңғы солоҡ». Өсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://balalar.org/
10.5	М. Уразаев «Ез курай». Өсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://bashlang.ru/
10.6	А. Йәғәфәрова «Кескәй шишмә». Өсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
10.7	Ф. Рәхимғолова «Бал корттары һәм	1			https://balalar.org/

	күбэләк». Өсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.				
Итого по разделу:		7			
ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВО ЧАСОВ ПО ПРОГРАММЕ		34			

9 КЛАСС

№ п/п	Наименование разделов и тем программы	Количество часов			Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	контрольные работы	практические работы	
Раздел 1. Туған телем.					
1.1.	Р. Ғарипов «Тел». Өсәрзәрзе тасуири укыу.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
1.2.	Б. Бикбай «Тере шишмәләр». һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
1.3.	Р. Мифтахов «Мираҫ». Аудиоязмалар тыңлау.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
1.4.	Т. Карамышева «Һүз». Өсәрзәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://balalar.org/
1.5.	И. Хәлимов «Төнгө моң». Өсәрзәрзең идея-тематик йөкмәткеһен асыу.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		5			

Раздел 2. Тыуған ерем.					
2.1.	Р. Мифтахов «Күрзем һине». Әсәрҙәрҙе тасуири укыу.	1			https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
2.2.	И. Абдуллин "Үз яғыма кайтһам". Аудиоязмалар тыңлау.	1			https://bashkortsoft.ru/
2.3.	Х. Туфан «Кыр каззаны». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashlang.ru/
2.4.	З. Вәлиди Туған «Тыуған төйөгемдә» ("Хәтирәләр" китабынан) Әсәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткәнен асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		4			
Раздел 3. Нәзәкәтле тәбиғәт.					
3.1.	М. Әбсәләмов «Йомағужа тирәктәре». Әсәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткәнен асыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
3.2.	З.Алтынбаева «Балан». Башкорт әҙәбиәтендә экологик проблемалар.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
3.3.	Д. Шәрәфитдинов «Йылға бағыры» . Һүзлек эше башкарыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
3.4	Ф. Ғазин «Кырау тейһен әйзә..».	1			https://balalar.org/

	Әзәби төрзәр, жанртураһында төшөнсә (эпос, лирика, драма).				
Итого по разделу:		4			
Раздел 4. Үткән быуын кәңәштәре.					
4.1.	Ә. Бейеш «Башкорт халкының азатлығы өсөн көрәш тарихы». Әсәрзәрзең идея-тематик йөкмәткәнен асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
4.2.	Ш. Бабич (биографик белешмә) «Халкым өсөн». Нүзлек эше башкарыу.	1			https://balalar.org/
4.3.	Ғ. Хисамов (биографик белешмә) «Алдар менән Тәфтиләү». Роман тураһында төшөнсә.	1			https://bashlang.ru/
4.4.	Тарихи-әзәби комарткы буларак башкорт шәжәрәләре. Юрматырыуы шәжәрәһе. Нүзлек эше башкарыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
4.5.	С. Юлаев «Яу». Әсәрзәрзе тасуири укыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
Итого по разделу:		5			
Раздел 5. Атыз егет, канатһыз кош кеүек .					

5.1.	С. Ярмуллин «Башкорт аты». Әсәрҙәрҙе тасуири укыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
5.2.	Т. Ғиниәтуллин «Буян» (« <i>Башкорт аты</i> » хикәйәһе буйынса). Әсәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://balalar.org/
5.3.	Р. Өмөтбаев «Ғилмишәриф» (« <i>Атлы башкорт</i> » повесы буйынса). Әсәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен асыу.	1			https://bashkortsoft.ru/
5.4.	Ғ. Вәлиуллин (биографик белешмә). «Кәлғә хужаһы һәм тоткон». Новелла тураһында төшөнсәһе.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		4			
Раздел 6. Күңелле уйындар һәм ярыштар.					
6.1	Байрамдарыбыз тарихынан. (белешмә). З. Әминев «Башкорт һабантуйы». Әсәрҙәрҙе тасуири укыу.	1			https://balalar.org/
6.2	Д. Мәһәзиев «Науруз байрамы». Аудиоязмалар тыңлау.	1			https://bashlang.ru/
Итого по разделу:		2			
Раздел 7. Милләт тарихы. Курай моңо.					

7.1	М. Ямалетдинов. Мираҫ. Өҫәрҙәрҙе тасуири укыу.	1			https://balalar.org/
7.2	С. Бабич «Курайкайға». Аудиоязмалар тыңлау.	1			https://bashlang.ru/
7.3	К. Аралбай «Мәшһүр курайсы». Өҫәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		3			
Раздел 8. Ватанды һаҡлау.					
8.1	Р. Мифтахов «Калкан». Өҫәрҙәрҙе тасуири укыу.	1			https://balalar.org/
8.2	Р. Назаров «Һалдат». Һүзлек эше башкарыу.	1			https://bashlang.ru/
8.3	Р. Хисаметдинова «Малайзар армияға китә». Өҫәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
8.4	И. Кинйәбулатов “Бородино”. Һүзлек эше башкарыу.	1			
Итого по разделу:		4			
Раздел 9. Еңеү батырҙары.					

9.1	Ә. Моратов «Тере хәтер». Әсәрзәрзе тасуири укыу.	1			https://balalar.org/
9.2	Н. Нәжми (биографик белешмә). "Кайтманығыз тыуған ерегеҙгә". Әзәби процесс тураһында төшөнсә .	1			https://bashlang.ru/
9.2	М. Кәрим «Малайзар». Әсәрзәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1			https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
Итого по разделу:		3			
ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВО ЧАСОВ ПО ПРОГРАММЕ		34			

5 КЛАСС

№ п/п	Тема урока	кол. часов			Дата		Виды, формы контроля	Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	к/р	пр/р	по плану	по факту		
1.	Башкорт халык ижады. Халык ижады төрзәре.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
2.	Башкорт халык әкиәте «Әминбәк». Әкиәттең идея- тематик йөкмәткеһен үزلәштерәү.	1					Текущий, устный	https://bashkortsift.ru/
3.	Башкорт халык әкиәте «Акъял батыр». Әкиәтте анализау, образдарзың һүрәтләнешен асыклау.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
4.	Ауыз-тел ижады. Әкиәт жанры тураһында төшөнсә.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
5.	Халык ижады һәм әзәби әкиәттәрзәге окшаш тема һәм образ -персонаждарға сағыштырма анализ.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
6.	Т. Ғәниева «Уралиә тигән ил». Әзәбиәт теорияһы тураһында төшөнсә.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
7.	Б. Бикбай «Туған тел». Сағыштырыу тураһында төшөнсә.	1					Текущий, устный	https://bashkortsift.ru/
8.	Н. Әминева «Тыуған ер». Синоним тураһында төшөнсә.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
9.	Ф.Исәнғолов «Йылмайыу». Антоним тураһында төшөнсә.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
10.	Б. Ноғоманов «Йәйбикә менән Көзбикә». Омоним тураһында төшөнсә.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
11.	Мәкәл, әйтем, йомактарға төшөнсә. Телмәрзә мәкәл һәм әйтемдәрзә	1					Текущий, устный	https://balalar.org/

	кулланырға өйрәнөү.			
12.	Башкорт халык мөкәлдәре һәм әйтемдәре. Йомактар.	1	Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
13.	Башкорт халык йырлары. Халык йырларының һүзәрән үзләштерөү.	1	Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
14.	С. Әлибаев «Кыш». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен асыу.	1	Текущий, устный	https://bashlang.ru/
15.	Н. Мусин «Коралайзар». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий, устный	https://uchim-bashkirskiy-yazyk.htm
16.	В. Әхмәдиев «Кышкы урманда». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен асыу.	1	Текущий, устный	https://balalar.org/
17.	«Камыр батыр» әкиәте. Әкиәттең идея-тематик йөкмәткеһен үзләштерөү.	1	Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
18.	«Кәмән менән Сәмән, картуф сәскән Сәлмән» әкиәте. Әкиәтте анализау, образдарзың һүрәтләнешен асыклау.	1	Текущий, устный	https://balalar.org/
19.	Р. Назаров "Яз килә". Сағыштырыу тураһында төшөнсә.	1	Текущий, устный	https://bashlang.ru/
20.	З. Хисмәтуллин «Сыйырсык». Шиғырзы тасуири укыу.	1	Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
21.	С. Әлибаев «Яззы кем алып килгән?» һүзлек эше башкарыу.	1	Текущий, устный	https://uchim-bashkirskiy-yazyk.htm
22.	М. Кәрим «Һеңлемдең төшө». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий, устный	https://bashlang.ru/
23.	К. Даян «Торналар».	1	Текущий,	https://uchim-

	Башкортостан коштары. Сәнғәт әсәрзәре карау, музыка тыңлау.		устный	bashkirskij-yazyk.htm
24.	Б. Ноғоманов «Карһылыу һәм Язһылыу». Әсәрзәң идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий, устный	https://balalar.org/
25.	А. Игебаев «Еңеү көнө!» Шиғырзы тасуири укыу.	1	Текущий, устный	https://bashlang.ru/
26.	К. Мәргән. «Курайсының үлеме». Һүзлек эше башкарыу.	1	Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
27.	Р. Ниғмәти. «Еңеүселәргә дан!» Әсәрзәң идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий, устный	https://balalar.org/
28.	«Башкортостандың Бөйөк Ватан һуғышы геройзари!» Проект эше. Сәнғәт әсәрзәрен карау, музыка тыңлау.	1	Текущий, устный	https://bashlang.ru/
29.	М. Ғафури «Һарыкты кем кем ашаған?» Әсәрзәң идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
30.	Л. Толстой «Ике иптәш». Ролдәргә бүлеп укыу, сәһнәләштерәү.	1	Текущий, устный	https://bashlang.ru/
31.	Мәсәл жанры тураһында төшөнсә. Мәсәл жанрының художестволы һәм тематик үзенсәлектәрен асыклау.	1	Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
32.	З. Муллабаев «Йомарт йәй». Шиғырзы тасуири укыу.	1	Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
33.	З. Хисмәтуллин «Урман кунағы». Әсәрзәң идея-	1	Текущий, устный	https://bashlang.ru/

тематик йөкмәткелен асыу.

34. С. Агиш “Турыкай”. Проект эштәре: «Башкорт аттары».

<https://bashlang.ru/>

6 КЛАСС

№ п/п	Тема урока	кол. часов			Дата		Виды, формы контроля	Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	к/р	пр/р	по плану	по факту		
1.	Әхмәт-Хужа. «Алмаш үсә». Шиғырҙы тасуири укыу.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
2.	У. Кинйәбулатов. Укытыусыға. һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://bashkortsoft.ru/
3.	З. Биешева. «Башкортостан». һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskiy-yazyk.htm
4.	Р. Ғарипов "Дан һинә, дан, Башкортостан!" Шиғырҙы тасуири укыу.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
5.	Н. Нәжми. " Ниндәй улыңмын мин һинәң?" Текстты тасуири укыу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
6.	Ә. Усманов. «Башкорттарҙың хәрби хезмәте». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткә асыу.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
7.	Ғ. Хәсәйенов «Рудасы Исмағил Тасим улы». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткә асыу.	1					Текущий, устный	https://bashkortsoft.ru/
8.	Т. Карамышева	1					Текущий	https://bashl

	«Малайзар». Һүзлек эше башкарыу.		, устный	ang.ru/
9.	Л. Толстой. " Кешегә күпме ер кәрәк". Әсәрҙең идея-тематик йөкмәтке асыу.	1	Текущий , устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
10.	Башкорт ихтилалдары (белешмә). М. Изелбаев «Хушлашыу» («Юлай улы — Салауат» китабынан). Һүзлек эше башкарыу.	1	Текущий , устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
11.	Р. Бикбаев «Салауат кылысы». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://balalar.org/
12.	С. Злобин. «Салауат Юлаев» (романдан өзөк). Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
13.	Ғ. Ибраһимов. «Сапкын» («Кинйә» романыбуйынса). Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
14.	Рус-француз һуғышы тураһында бәйеттәр. Бәйеттәр тураһында төшөнсә.	1	Текущий , устный	https://bashlang.ru/
15.	Я. Хамматов. «Төньяк амурзары» (романдан өзөк). Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
16.	Каһымтүрә (1812 йылдағы Ватан һуғышында башкорт полктары башлығы тураһында легенда). Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм	1	Текущий , устный	https://balalar.org/

	образдар системаһын асыу.			
17.	Д. Буракаев «Урал таузары» (<i>мәғлүмәт</i>). Башкорт халык йыры «Урал». Сәнғәт әсәрҙәрен карау, музыка тыңлау.	1	Текущий , устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
18.	Я. Хамматов. «Самородок». (<i>"Бөртөкләп йыйыла алтын"</i> романынан өзөк) Әсәрҙең образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://balalar.org/
19.	А. Кобағошев «Карға буткаһы тәмлемә?» Әсәрҙә сағылдырылған ғөрөф-ғәзәттәрҙе ализлау.	1	Текущий , устный	https://bashlang.ru/
20.	С. Агиш «Кунак һәм намыс». Әсәрҙең образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
21.	Я. Хамматов. «Башкорттар китте һуғышка» (<i>өзөк</i>). Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен асыу.	1	Текущий , устный	https://uchimbashkirskiyazyk.htm
22.	К. Даян. «Шайморатов генерал». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://bashlang.ru/
23.	Ә. Бикчәнәев «Бөркөт һауала үлә» (<i>өзөк</i>). Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткәһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://uchimbashkirskiyazyk.htm
24.	Р. Насыров «Ил балаһы - Шәкирейән» (<i>"Кайзан һин Мотросов?"</i> китабы буйынса) Һүзлек эше башкарыу.	1	Текущий , устный	https://balalar.org/
25.	Башкорт халык ижады (<i>кабатлау</i>). Әкиәттәр «Урал батыр», «Алдар менән шайтан». Һүзлек	1	Текущий , устный	https://bashlang.ru/

	эше башкарыу.			
26.	Көләмәстәр. Кол-Ғәли «Киссаи Йософ». Һүз менән эшләү, тарихи-мәзәни комментарийлар биреү.	1	Текущий , устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
27.	«Кармасан менән Сәрмәсэн» (<i>халык легендаһы</i>) Әсәрҙең темаһын, проблемаларын, идея һәм художество йөкмәткеһен билдәләү.	1	Текущий , устный	https://balalar.org/
28.	С. Юлаев «Бүгәсәүгә кушылып, ир-батырға куш булып», «Карабай менән Сарыбай» (« <i>Кузыйкүрпәс</i> » повесы буйынса). Әсәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://bashlang.ru/
29.	Сәсәндәр ижады. «Һабрау», «Кобағош сәсэн», «Байык сәсэн». Әсәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1	Текущий , устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
30.	М. Ғафури (<i>биографик мәғлүмәт</i>). "Бир кулыңды!" Әсәрҙең идея-тематик йөкмәтке асыу.	1	Текущий , устный	https://bashlang.ru/
31.	М. Кәрим (<i>биографик белешмә</i>). "Өсөнсө көн тоташ кар яуа". Әсәрҙең идея-тематик йөкмәтке асыу.	1	Текущий , устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
32.	Р. Ғарипов (<i>биографик белешмә</i>). «Аманат» (<i>кобайырзан өзөк</i>). Әсәрҙәрҙән өзөктәрҙе тасуири укыу.	1	Текущий , устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
33.	З. Биешева (биографик	1	Текущий	https://bashla

белешмә). «Сынаяк уйнатыу» ("Кәмһетелгәндәр" романынан өзөк).
 Әсәрзәрзән өзөктәрзе тасуири укыу.

, устный [ng.ru/](https://bashla ng.ru/)

34. Ә. Хәкимов (биографик белешмә). «Сәләх карт» ("Туй" хикәйәһенән)
 Әсәрзәрзән өзөктәрзе тасуири укыу.

1

Текущий , устный <https://bashla ng.ru/>

7 КЛАСС

№ п/п	Тема урока	кол. часов			Дата		Виды, формы контроля	Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	к/р	пр/р	по плану	по факту		
1.	Башкорт ауыз-тел ижады. (кабатлау). Хайуандар тураһында әкиәттәр. «Етем төлкө».	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
2.	Тылсымлы әкиәттәр. «Алтын алма». Әсәрзән идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1					Текущий, устный	https://bashkortsoft.ru/
3.	Батырзар тураһында әкиәттәр. «Алып Батыр». Әсәрзән идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm

4.	Көнкүреш экияттәре. «Алтын тамсы», «Һаранбай менән Зиннәт ағай». Аллегория, гипербола һәм литота тураһында төшөнсә.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
5.	Халык хикәйәләре (белешмә). Боронғо ырым-ышанығулар нигезендә тыуған хикәйәләр «Етегән йондоз». «Ай менән Зөһрә». «Сыңрау торна».	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
6.	Башкорттарҙың килеп сығышы тураһында хикәйәттәр. Үсәргән. (<i>Үсәргән ырыуы башкорттарының килеп сығышы тураһында легенда</i>). «Ырғыз», «Йөрәктау». Һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
7.	Топонимик хикәйәләр. Ауыл тарихтары. «Ямаш һәм Йомаш ауылдары», «Мәмбәт ауылы тарихы».	1					Текущий, устный	https://bashkortsoft.ru/
8.	Тарихи хикәйәләр. «Биксура», «Бошман-Кыпсақ	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/

	батыр». Әсәрзе тасуири укыу.						
9.	Тормош-көнкүреш хикәйәләре. «Гилмияза», «Зөлхизә». Легенда һәм риүәйәттәр тураһында төшөнсә.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
10.	Тыуған ил һәм халыктар дуслығы тураһында йырзар. «Урал» (вариант), «Йәйләүек». Тарихи йырзарзы тасуири укыу.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
11.	1773—1775 йылдарзағы Пугачев ихтилалы тураһында йырзар. «Салауат» (вариант). «Оло юл» (вариант). Һүзлек эше башкарыу.	1				Текущий, устный	https://balalar.org/
12.	1812 йылдағы Ватан һуғышы тураһында йырзар. «Эскадрон», «Любизар». Һүзлек эше башкарыу.	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
13.	Кантондар тураһында йырзар. «Колой кантон», «Абдулла Ахун». Тарихи йырзар тураһында тарихи-мәзәни мәғлүмәт укыу.	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
14.	Каскындар	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/

	тураһында йырзар. «Буранбай», «Бейеш». Көнкүреш йырзаны. «Зөлхизә», «Ғилмияза». Такмактар.						
15.	Н. Мусин “Тайғак баҫма”. Әсәрзең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
16.	М. Ғафури «Гөлдәр баксаһында». Әсәрзең идея- тематик йөкмәткелен асыу.	1				Текущий, устный	https://balalar.org/
17.	Ж. Кейекбаев (биографик белешмә). «Оморзак олатай», «Туғандар һәм таныштар» (романдан өзөк). Әсәрзе тасуири уқыу.	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
18.	М. Кәрим «Кайын япрағы тураһында». Һүзлек эше башкарыу.	1				Текущий, устный	https://balalar.org/
19.	К. Кинйәбулатова «Һаумы, ак кыш!» Әсәрзе тасуири уқыу.	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/
20.	Ә. Әһлиуллин «Бизәкле сана». Әсәрзең идея- тематик һәм	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya

	образдар системаһын асыу.							
21.	Р. Шәкүр «Һакта тора илдең улдары». Әсәрзәрзе тасуири укыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
22.	Ф. Акбулатова (биографик белешмә). «Атай икмәге». Һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
23.	А. Баһуманов (биографик мәғлүмәт). «Юламан» («Кайза һин, генерал?») әсәре буйынса). Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен асыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
24.	Г. Зәйнәшева "Йырлайым әсәйем тураһында". Әсәрзәрзе тасуири укыу.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
25.	Ф. Исәнғолов «Бер йомғак май». Һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
26.	Ә. Бикчәнтәев «Яраланған бүре күззәре». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен асыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
27.	Г. Якупова (биографик белешмә). «Мейес әбей». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен асыу.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/

28.	Р. Ниғмәти «Яз килде, яз!». Шиғырзың идея-тематик йөкмәткелен һәм образдар системаһын асыу.	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/
29.	М. Йәлил «Йырзарым». Шиғырзың идея-тематик йөкмәткелен һәм образдар системаһын асыу.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
30.	М. Ғафури «Болон». Шиғырзың идея-тематик йөкмәткелен һәм образдар системаһын асыу.	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/
31.	Һ. Дәүләтшина (биографик белешмә) «Айбикә». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткелен һәм образдар системаһын асыу.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
32.	Ю. Ухсай «Болоттар». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
33.	К. Аралбай «Башкорт теле». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/
34.	М. Кәрим «Әскәт	1				Текущий,	https://bashlang.ru/

	Искәндәрә» ("Озон, озон бала сак" повесынан өзөк) Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.						устный	
--	---	--	--	--	--	--	--------	--

8 КЛАСС

№ п/п	Тема урока	кол. часов			Дата		Виды, формы контроля	Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	к/р	пр/р	по плану	по факту		
1.	С. Әлибаев «Мәктәп юлы!». Әсәрзе тасуири уқыу.	1					Текущий, устный	https://www.yaclass.ru/p/bashkirskiy_ya
2.	Н. Мусин «һабак». Һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://bashkortsoft.ru/
3.	Р. Ханнанов «Икмәк кәзере». Әсәрзең идея- тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
4.	Р. Өмөтбаев «Әмир баһыуы»». Композиция тураһында	1					Текущий, устный	https://balalar.org/

	төшөнсә.						
5.	Р. Ғарипов “Укытыусыма”. Әсәрзәрзе тасуири укыу.	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/
6.	Р. Шаммас «Күперһез йылғалар». Һүзлек эше башкарыу.	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
7.	Ф. Рәхимғолова «Салауат». Әсәрзең идея- тематик йөкмәткеһе.	1				Текущий, устный	https://bashkortsoft.ru/
8.	Т.Дәүләтбирзина «Салауат рухы». Әсәрзең идея- тематик йөкмәткеһе.	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/
9.	Ф. Кузбәков «Яу ораныбит һин, Салауат!». Әсәрзең идея- тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
10.	Я. Хамматов (<i>биографик белешмә</i>). «Салауат». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
11.	Ш. Бабич (<i>биографик белешмә</i>). «Кышкы юлда».	1				Текущий, устный	https://balalar.org/

	Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.						
12.	Б. Рафиков. (биографик белешмә) «Бүреләр». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
13.	И. Теләүмбәтов «Моралым таңы». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
14.	О. Перовская «Мишка». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/
15.	М. Кәрим «Үлмәсбай». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
16.	Н. Ғәлимов «Яузан кайткан курай». Әсәрзең идея-тематик йөкмәткеһе.	1				Текущий, устный	https://balalar.org/
17.	Р. Өмөтбаев «Башкорттар китте һуғышка». Әсәрзең идея-тематик	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya

	йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.						
18.	Лирик һәм эпик поэмалардың үзенсәлектәре.	1				Текущий, устный	https://balalar.org/
19.	В. Шукшин «Кайғы». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/
20.	Х. Назар «Өс һүз». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1				Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
21.	М. Ямалетдинов «Иман». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
22.	З. Ғәлимов «Ялан сәскәләре». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1				Текущий, устный	https://bashlang.ru/
23.	Ш. Бикколов (биографик белешмә). «Әсәйемдең кәңәштәре». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
24.	Т. Ғиниәтуллин «Әсә һәм бала». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе һәм	1				Текущий, устный	https://balalar.org/

	образдар системаһы.							
25.	Р. Ғарипов «Язғы йыр». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
26.	З. Ураксин «Алмағас». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
27.	Р. Сафин «Тол катындар һәм аяҡһыҙҙар бейеүе». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе һәм образдар системаһы.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
28.	К. Аралбай «Ер тураһында ете һүз». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
29.	Б. Бикбай «Ер». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
30.	Ж. Кейекбаев «Урал тураһында қобайыр». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
31.	Н. Мусин «Һуңғы солоҡ». Әсәрҙең идея-тематик	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm

	йөкмәткеһе.							
32.	М. Уразаев «Ез курай». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
33.	А. Йәғәфәрова «Кескәй шишмә». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
34.	Ф. Рәхимғолова «Бал корттары һәм күбәләк». Әсәрҙең идея-тематик йөкмәткеһе.	1						https://bashlang.ru/

9 КЛАСС

№ п/п	Тема урока	кол. часов			Дата		Виды, формы контроля	Электронные (цифровые) образовательные ресурсы
		всего	к/р	пр/р	по плану	по факту		
1.	Р. Ғарипов «Тел». Әсәрҙәрҙе тасуири уҡыу.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
2.	Б. Бикбай «Тере шишмәләр». Һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://bashkortsoft.ru/
3.	Р. Мифтахов «Мирас». Аудиоязмалар тыңлау.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
4.	Т. Карамышева «Һүз». Әсәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткеһен һәм образдар системаһын асыу.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
5.	И. Хәлимов «Төнгө мон». Әсәрҙәрҙең идея-тематик	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/

	йөкмәткелен асыу.							
6.	Р. Мифтахов «Күрзәм һинә». Әсәрзәрзе тасуири укуу.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
7.	И. Абдуллин "Үз яғыма кайтһам". Аудиоязмалар тыңлау.	1					Текущий, устный	https://bashkortsoft.ru/
8.	Х. Туфан «Кыр каззари». Һүзлек эше башкаруу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
9.	З. Вәлиди Туған «Туған төйәгемдә» ("Хәтирәләр" китабынан) Әсәрзәрзең идея- тематик йөкмәткелен асыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
10.	М. Әбсәләмов «Йомағужа тирәктәре». Әсәрзәрзең идея- тематик йөкмәткелен асыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
11.	З.Алтынбаева «Балан». Башкорт әзәбиәтендә экологик проблемалар.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
12.	Д. Шәрәфитдинов «Йылға бағыры» . Һүзлек эше башкаруу.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
13.	Ф. Ғазин «Кырау тейһен әйзә...». Әзәби төрзәр, жантураһында төшөнсә (эпос,	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya

	лирика, драма).							
14.	Ә. Бейеш «Башкорт халкының азатлығы өсөн көрәш тарихы». Әсәрзәрзең идея- тематик йөкмәткеһен асыу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
15.	Ш. Бабич (биографик белешмә) «Халкым өсөн». Һүзлек эше башкарыу.	1	1				Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
16.	Ғ. Хисамов (биографик белешмә) «Алдар менән Тәфтиләү». Роман тураһында төшөнсә.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
17.	Тарихи-әзәби комарткы буларак башкорт шәжәрәләре. Юрматыырыуы шәжәрәһе. Һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
18.	С. Юлаев «Яу». Әсәрзәрзе тасуири укуу.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
19.	С. Ярмуллин «Башкорт аты». Әсәрзәрзе тасуири укуу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
20.	Т. Ғиниәтуллин «Буян» («Башкорт аты» хикәйәһе буйынса). Әсәрзәрзең идея- тематик	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya

	йөкмәткелен һәм образдар системаһын асыу.							
21.	Р. Өмөтбаев «Гилмишәриф» («Атлы башкорт» повесы буйынса). Әсәрҙәрҙең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
22.	Ғ. Вәлиуллин (биографик белешмә). «Кәлғә хужаһы һәм тоткон». Новелла тураһында төшөнсәһе.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
23.	Байрамдарыбыз тарихынан. (белешмә). З. Әминев «Башкорт һабантуйы». Әсәрҙәрҙе тасуири укыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
24.	Д. Мәһәзиев «Науруз байрамы». Аудиоязмалар тыңлау.	1					Текущий, устный	https://balalar.org/
25.	М. Ямалетдинов. Мираҫ. Әсәрҙәрҙе тасуири укыу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
26.	С. Бабич «Курайкайға». Аудиоязмалар тыңлау.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
27.	К. Аралбай «Мәшһүр курайсы». Әсәрҙәрҙең идея-тематик	1					Текущий, устный	https://balalar.org/

	йөкмәткелен асыу.							
28.	Р. Мифтахов «Калкан». Әсәрзәрзе тасуири укыу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
29.	Р. Назаров «Һалдат». Һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
30.	Р. Хисаметдинова «Малайзар армияға китә». Әсәрзәрзең идея-тематик йөкмәткелен асыу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
31.	И. Кинйәбулатов “Бородино”. Һүзлек эше башкарыу.	1					Текущий, устный	https://uchim-bashkirskij-yazyk.htm
32.	Ә. Моратов «Тере хәтер». Әсәрзәрзе тасуири укыу.	1					Текущий, устный	https://www.yaklass.ru/p/bashkirskiy_ya
33.	Н. Нәжми (биографик белешмә). " Кайтманығыз тыуған ерегезгә". Әзәби процесс тураһында төшөнсә .	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/
34.	М. Кәрим «Малайзар». Әсәрзәрзең идея- тематик йөкмәткелен һәм образдар системаһын асыу.	1					Текущий, устный	https://bashlang.ru/

КУЛЛАНЫҒАН СЫҒАНАКТАР

Укытыу-методик һәм мәғлүмәт-ресурстар менән тәьмин итеу

Укыу-методик әзәбиәт

1. Хажин В. И., Вилданов Ә. Х., Аккужина Ф. Ә., Карабаев М. И., Әминева З. Р. Башкорт теле һәм әзәбиәте. Укытыу рус телендә алып барылған дәйөм белем биреу ойошмаларында туған (башкорт) телен һәм әзәбиәтен өйрәнеу буйынса 5-се класс өсөн дәреслек — Өфө: Китап, 2020. — 296 б.

2. Хажин В. И., Вилданов Ә. Х., Аккужина Ф. Ә., Карабаев М. И., Әминева З. Р. Башкорт теле һәм әзәбиәте. Укытыу рус телендә алып барылған дәйөм белем биреу ойошмаларында туған (башкорт) телен һәм әзәбиәтен өйрәнеу буйынса 6-сы класс өсөн дәреслек — Өфө: Китап, 2020. — 340 б.

3. Хажин В. И., Вилданов Ә. Х., Аккужина Ф. Ә., Карабаев М. И., Әминева З. Р. Башкорт теле һәм әзәбиәте. Укытыу рус телендә алып барылған дәйөм белем биреу ойошмаларында туған (башкорт) телен һәм әзәбиәтен өйрәнеу буйынса 7-се класс өсөн дәреслек — Өфө: Китап, 2020. — 296 б.

4. Хажин В. И., Вилданов Ә. Х., Аккужина Ф. Ә., Карабаев М. И., Әминева З. Р. Башкорт теле һәм әзәбиәте. Укытыу рус телендә алып барылған дәйөм белем биреу ойошмаларында туған (башкорт) телен һәм әзәбиәтен өйрәнеу буйынса 8-се класс өсөн дәреслек — Өфө: Китап, 2020. — 280 б.

5. Хажин В. И., Вилданов Ә. Х., Аккужина Ф. Ә., Карабаев М. И., Әминева З. Р. Башкорт теле һәм әзәбиәте. Укытыу рус телендә алып барылған дәйөм белем биреу ойошмаларында туған (башкорт) телен һәм әзәбиәтен өйрәнеу буйынса 9-сы класс өсөн дәреслек — Өфө: Китап, 2017. — 268 б.

Дәреслектәр

6. Илмөхәмәтов А. Г. Проектирование современного урока. — Уфа: ИРО РБ, 2015. — 54 с.
7. Сафина Л. Х., Латыпова Р. М., Саньяров Ф. Б. Башкирский язык. Новый взгляд. - Уфа: Мир полиграфии, 2021. — 94 с.

Һүзлектәр

8. Азнағолов Р. Ғ. Башкорт-рус, рус-башкорт мәктәп һүзлеге. - Өфө: Китап, 2018. — 608 б.
9. Саяхова Л. Г. Русско-башкирский иллюстрированный тематический словарь - Уфа: Китап, 1998. — 303 с.
10. Саяхова Л. Г., Ураксин З. Г., Асадуллина Ф. Ф., Сахапова З. Г. Русско-Башкирский учебный словарь. — Уфа: Китап, 2011. — 452 с.
11. Саяхова Л. Г., Усманова М. Г. Русско-башкирский, башкирско-русский учебный словарь (с грамматическим приложением). — Өфө: «Эдвис» укыу-методик үзәге. — 2011. — 265 с.

Кулланмалар

12. Ғәбитова З. М. Башкорт теле дәрестәре буйынса дөйөм белем биреү эшмәкәрлеген формалаштырыу. - Өфө: ИРО РБ, 2013. — 36 б.
13. Ғәбитова З. М. һәм башкалар. Эш программаһын әзерләү буйынса методик тәкдимдәр. - Өфө: ИРО РБ, 2015. - 52 б.

Мәғлүмәт ресурстары

14. Башкирская энциклопедия // URL: <http:w.bashenc.ru> (дата обращения 08.07.2022).
15. Башкирские народные сказки // URL: <http://skazkoved.ru/index.php?fid=1&sid=49> (дата обращения: 08.07.2022).
16. Башкирское издательство «Китап» имени Зайнаб Биишевой // URL: <http:w.kitap-ufa.ru> (инегү датаһы: 08.07.2022).

17. Башкорт көйзәре, йырзары (башкорт көйзәре һәм йырзары) // URL: <http://allmuz.org/melody> (инегү датаһы: 08.07.2022).
18. Веб-ресурс «Online Башкирский язык» // URL:<https://region.bspu/> (инегү датаһы: 08.07.2022).
19. Веб-ресурс для самостоятельного изучения башкирского языка «Интерактивный башкирский» // URL: <https://bashlang.ru> (дата обращения: 08.07.2022).
20. Балаларға белем бирегү Интернет-порталы «Балалар» // URL: <https://balalar.org/> (инегү датаһы: 08.07.2022).
21. «Тамыр» балалар һәм йәштәр телеканалы СБЮ ТРК «Башкортостан» URL:<http://tv-rb.ru/> (инегү датаһы: 08.07.2022).
22. Информационный портал Республики Башкортостан // URL: <https://www.bashkortostan.ru/> (дата обращения: 08.07.2022).
23. Культурный мир Башкортостана URL: <http://ebook.bashnl.ru> (инегү урыны 08.07.2022).
24. Международная система дистанционного обучения башкирскому языку (дата обращения 08.07.2022).
25. Мобильное приложение«IQБАЛА БАШ»// URL:<https://#bashlang.py> (дата обращения : 08. 07. 2022).
26. Мобильное приложение«Башкирский филворд»// URL: <https://bashlang.py> (дата обращения : 08.07.2022).
27. Мобильное приложение«Самоучитель по башкирскому языку»// URL:<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.bashkirteacher&hl=your&gl=US> (дата обращения: 08.07.2022).
28. Мобильное приложение«СӘЛӘМ»// URL: <https://bashlang.ru> (дата обращения: 08.07.2022).
29. Башкортостан Республикаһының Милли электрон китапханаһы URL: <http://ebook.bashnl.ru> (инегү мөмкинлеге 08.07.2022).
30. Рус-башкорт онлайн-һүзлеге // URL: <http://http://huzlick.bashqort.com/> (инегү мөмкинлеге 08.07.2022).

31. Самоучитель башкирского языка //URL:[http: leph. bashedu. ru/ publications/samouchitel.pdf](http://leph.bashedu.ru/publications/samouchitel.pdf) (дата обращения: 08.07.2022).